

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga
**MOŽNOSTI RAZVOJA TURISTIČNE
PONUDBE V OBČINI BOHINJ**

Mentor:

mag. Massimo Manzin

KOPER, 2006

URŠKA MEDJA

POVZETEK

V diplomski nalogi želim raziskati celotno turistično ponudbo v občini Bohinj in prikazati celovit pregled ponudbe, povpraševanja in zaviralnih ter spodbujevalnih dejavnikov, ki vplivajo na razvoj turizma v občini Bohinj. Pri tem se bom osredotočila tudi na Triglavski narodni park in neokrnjeno naravo. Uspešen razvoj turizma temelji na kvaliteti in zadostnosti turistične infrastrukture, ki pa jo bo v Bohinju potrebno še v marsičem spremeniti, izboljšati in dopolniti. Za pridobitev večjega števila turistov pa bo potrebno najti nove rešitve v trženju turizma, organizirati promocijo, se povezati kot strateški partner z drugimi kraji v regiji Julijske Alpe in navsezadnje s strokovnim kadrom vzpostaviti povezanost med javnim in gospodarskim sektorjem za doseganje razvojnih aktivnosti.

Ključne besede: Bohinj/, turizem/, stanje/, Triglavski narodni park/, varovanje naravne in kulturne dediščine/, turistična infrastruktura/, razvoj turizma/, promocija/, ponudba

ABSTRACT

In my thesis I discuss and explore the holiday offer in the Bohinj municipality, give a complete supply and demand overview, as well as list possible threats and opportunities that could influence the development of tourism in Bohinj. I also focus on the Triglav National Park and its natural heritage. A successful development of tourism is based on a quality and sufficient tourist infrastructure- this needs to be changed, improved and complemented in many ways in Bohinj. To attract more tourists, Bohinj must seek and adopt new solutions in tourism marketing and promotion, find strategic partners from other areas in the Julian Alps region, and, last but not least, with the help of trained staff and by building together public and economic sector undertake the necessary development activities.

Key words: Bohinj/, tourism/, condition/, Triglav National Park/, tourism development/, tourism infrastructure/, promotion/, offer/, natural heritage

UDK 339.138 : 338.48 (497.4 BOHINJ) (043.2)

VSEBINA

1	UVOD	1
2	PREDSTAVITEV TURIZMA V BOHINJSKI OBČINI	3
2.1	Prikaz občine Bohinj	4
2.2	Naravne danosti in turistične zanimivosti občine Bohinj	5
2.3	Pomen turizma za okolje.....	8
3	JULIJSKE ALPE IN TRIGLAVSKI NARODNI PARK	11
3.1	Zgodovina Triglavskega narodnega parka	11
3.2	Ekološki problemi v Triglavskem narodnem parku	13
3.2.1	Varovanje naravne in kulturne dediščine	16
3.2.2	Kakovost okolja in okoljski vplivi	18
3.3	Ljudje in Triglavski narodni park.....	19
4	ANALIZA OBSTOJEČE PONUDBE	22
4.1	Razvoj turizma.....	22
4.2	Vrste turizma	23
4.3	Konkurenca.....	26
4.4	SWOT analiza	28
5	ANALIZA TURISTIČNEGA PROMETA	29
5.1	Analiza nočitev in strukture nastanitvenih zmogljivosti	29
5.2	Struktura nočitev	31
6	ZADOVOLJSTVO IN PRIČAKOVANJA DOMAČINOV IN OBISKOVALCEV BOHINJA	33
6.1	Analiza anketnega vprašalnika, namenjenega obiskovalcem Bohinja	33
6.1.1	Struktura vzorca anketirancev	33
6.1.2	Vsebinska vprašanja	34
6.2	Analiza anketnega vprašalnika, namenjenega prebivalcem Bohinja	43
6.2.1	Struktura anketirancev	43
6.2.2	Vsebinska vprašanja	44
6.3	Zaključne ugotovitve ankete.....	53
6.4	Predlogi ukrepov in izboljšav	55
7	ZAKLJUČEK	57
8	LITERATURA	59
	PRILOGE	61

TABELE

Tabela 4.1 SWOT analiza za občino Bohinj	28
Tabela 5.1 Primerjava števila nočitev v obdobju 1994- 2004	31

SLIKE

Slika 5.1 Sezonska variacija obiska v letu 2004.....	29
Slika 5.2 Struktura nastanitvenih zmogljivosti.....	30
Slika 5.3 Struktura nočitev v občini Bohinj za leto 2004.....	31
Slika 5.4 Nočitev gostov v obdobju 1994- 2004	32
Slika 6.1 Struktura anketirancev po spolu	33
Slika 6.2 Starostna struktura obiskovalcev.....	34
Slika 6.3 Struktura ciljnih skupin gostov	35
Slika 6.4 Nastanitev obiskovalcev.....	35
Slika 6.5 Način izbire nastanitve	36
Slika 6.6 Zadovoljstvo s turistično ponudbo	37
Slika 6.7 Odlike turistične ponudbe	37
Slika 6.8 Slabosti turistične ponudbe	38
Slika 6.9 Kakovost gostinske ponudbe.....	38
Slika 6.10 Vpliv konkurence	39
Slika 6.11 Prednosti konkurenčnih območij.....	39
Slika 6.12 Vpliv TNP na turistično ponudbo	40
Slika 6.13 Omejitev prometa v TNP	40
Slika 6.14 Zadostnost promocije Slovenije	41
Slika 6.15 Zadostnost promocije Bohinja	42
Slika 6.16 Vrste oglaševanja	42
Slika 6.17 Struktura anketirancev po spolu	43
Slika 6.18 Starostna struktura.....	43
Slika 6.19 Način povezanosti s turizmom	44

Slika 6.20 Zadovoljstvo s turistično ponudbo	45
Slika 6.21 Spremembe v turistični ponudbi	45
Slika 6.22 Odlike turistične ponudbe	46
Slika 6.23 Kakovost gostinskih storitev	46
Slika 6.24 Vpliv konkurence na razvoj turistične ponudbe.....	47
Slika 6.25 Splošen vpliv TNP na turistično ponudbo.....	47
Slika 6.26 Vrste zaviralnih dejavnikov	48
Slika 6.27 Vrste vzpodbujajočih dejavnikov	48
Slika 6.28 Razumevanje pojma varstva okolja.....	49
Slika 6.29 Poseben poudarek pri varstvu okolja.....	49
Slika 6.30 Omejitev prometa v TNP	50
Slika 6.31 Razvoj turističnega centra v Bohinjski Bistrici.....	50
Slika 6.32 Ocena promocije Slovenije	51
Slika 6.33 Ocena promocije Bohinja.....	51
Slika 6.34 Finančna sposobnost občine za nadaljnji razvoj turizma	52

1 UVOD

Turizem je postal dejavnost s številnimi ekonomskimi učinki. Da je turizmu zaradi ugodnih vplivov na gospodarski in družbeni razvoj potrebno posvetiti veliko večjo pozornost, je spoznala tudi Slovenija. Slovenija je srednje razvita turistična država z izrednimi in številnimi možnostmi za boljši razvoj turizma. Načrten in profesionalen pristop nas vodi k večji prepoznavnosti, da še lažje stopamo v korak z drugimi turistično razvitejšimi državami v svetu. Slovenija je storila prvi korak k temu spoznanju z zakonom o pospeševanju turizma, z ustanavljanjem turističnih krajev, turističnih območij, nacionalne turistične organizacije, lokalnih in regionalnih turističnih organizacij ter z organiziranjem turističnih informacijskih centrov. Veliko pomoč in večjo prepoznavnost Slovenije v svetu pa je pomenil tudi njen vstop v Evropsko unijo.

Turistično zelo pomembno območje, občina Bohinj, se je pospeševanju turizma odzvala s programom razvoja turizma in z ustanovitvijo lokalne turistične organizacije, ki je bila ustanovljena 21. 10. 1999. Ravno tako pa so občini Bohinj dodelili status turističnega območja.

Turistično območje Bohinj ima izjemne naravne možnosti za razvoj turizma, vendar z določenimi omejitvami, ki jih je potrebno pri razvoju upoštevati. Ohranjena narava, flora in favna, naravne znamenitosti in bogata kulturna dediščina nedvomno uvrščajo Bohinj med tista območja v Sloveniji, ki imajo izjemne možnosti za razvoj turizma. Sonaravni razvoj turizma temelji na varovanju in razvoju naravnega okolja in kulturne krajine. Tak razvoj zahteva preprečevanje nenačrtnega in nenadzorovanega razvoja turistične ponudbe, ki hlasta zgolj po hitrih in lahkih dobičkih.

V diplomski nalogi želim raziskati turistično ponudbo v naši občini, njene prednosti in pomanjkljivosti ter morebitne priložnosti, ki bi pripomogle k boljšemu trženju turizma v Bohinju tekom vsega leta. Predstavila bom občino Bohinj kot turistično območje, njegovo ponudbo in možnosti za nadaljnji razvoj. Ker večina Bohinja leži v Triglavskem narodnem parku, bom nekaj pozornosti namenila tudi zgodovini, razvoju

in delovanju TNP-ja. Odnos ljudi do TNP-ja, ekološki problemi, okoljski vplivi in varovanje naravne in kulturne dediščine so nadaljnji cilji raziskave.

Z diplomsko nalogo bi rada pomagala ustvariti strokovno podlago razvoja turizma, s pomočjo katere bi se lahko odločali pristojni organi.

Poleg analize sedanjih razmer turizma v občini Bohinj se bom osredotočila tudi na ponudbo in povpraševanje, proučevanje konkurence, samo zadovoljstvo turistov in nadaljnje možnosti za razvoj. Za potrebe analize sem pripravila dva anketna vprašalnika. Prvi se nanaša na mnenje turistov o turizmu v Bohinju, drugi pa na mnenje domačinov. Primerjava med enim in drugim je prinesla določene zanimive ugotovitve.

V zaključnem delu diplomske naloge podajam predloge za izboljšanje stanja turizma v Bohinju.

2 PREDSTAVITEV TURIZMA V BOHINJSKI OBČINI

Bohinj je bil dolga stoletja odmaknjen kraj, ki so ga s sosedomi povezovale le slabe tovarne poti. Razvoju turizma v Bohinju so botrovale nekatere zgodovinske prelomnice. Lahko bi rekli, da začetki razvoja turizma segajo v konec 19. stoletja. Turizem se je takrat začel razvijati v smeri planinstva, saj je bil Bohinj že takrat mnogim pohodnikom in planincem izhodiščna točka za izlete v gore.

Dolinski turizem se je začel razvijati leta 1896, ko so ustanovili Turistično društvo Bohinj-jezero. Ob jezeru so postavili prvi in tedaj edini Hotel sv. Janeza.

Ko je leta 1906 ob navzočnosti prestolonaslednika Franca Ferdinanda, stekla v Bohinju železnica skozi predor pod Koblo, je do tedaj zaprto območje dobilo svoje okno v svet, saj je postalo lažje dostopno. Bilo je povezano z Gorico in Trstom, kar je prineslo ne le turistični, ampak tudi gospodarski razvoj. Možnosti izkoriščanja naravnih dobrin, npr. rekreacije, so v Bohinju odkrili tujci. Kakor je znano, so bili prvi množični obiskovalci Bohinja Tržačani, ki so že pred prvo svetovno vojno prihajali v ta gorski raj, kakor so ga poimenovali.

Naslednje leto so ustanovili tudi Društvo za privabitev tujcev, kar je bil razlog za večje število gostov. Leta 1908 so zgradili hotel Zlatorog in mu na jezeru uredili kopališče. Poskrbeli so tudi za prevoz gostov s čolnom. Temu je sledila rast novih hotelov in penzionov (Mahnič 1995, 43).

Turizem se je sprva hitreje razvijal v Bohinjski Bistrici in ne v okolici jezera, kakor bi si morda marsikdo mislil. Iz pripovedovanj starejših ljudi pa je moč ugotoviti, da je bilo v tem kraju v zimskem času že pred prvo svetovno vojno na voljo tristo ogrevanih sob.

Nadaljnji razvoj je bil le še vprašanje časa. Toda prva svetovna vojna je začetni razvoj turizma za dalj časa prekinila. Nekaj let po drugi svetovni vojni, ko so se izboljšale nastanitvene razmere in se je povečal tudi osebni dohodek, se je turistično

povpraševanje začelo večati in postopoma prihajati na takšno stopnjo, kot je bilo pred prvo svetovno vojno. Odtlej pa do leta 1990 pa se je le še strmo vzpenjalo. Tudi po vojni za Slovenijo leta 1991 je obisk Bohinja le še naraščal.

2.1 Prikaz občine Bohinj

Občina Bohinj leži v severozahodnem delu Slovenije, v osrčju Julijskih Alp, na sončni strani Triglavskega pogorja, tam, kjer izvira najdaljša slovenska reka, reka Sava. Jedro občine je ena najlepših kotlin. Na zahodu in jugu je obdana z bohinjskimi gorami, na severovzhodu s poključsko planoto, na jugovzhodu jo omejuje Jelovica, na severu pa jo zapira Triglavsko pogorje z očakom Triglavom.

Bohinj je ena najbolj zaokroženih celot v Sloveniji. Razen na področju Pokljuke, ki jo deli z Bledom, meje občine Bohinj potekajo po naravnih mejah. Razprostira se na kar 33.400 hektarih zemljišč, ki pa niso gosto naseljena, saj se velik del njih nahaja v gorskem svetu in kar 66% njene površine leži v osrednjem delu Triglavskega narodnega parka.

Po podatkih statističnega urada Republike Slovenije za leto 2001, šteje občina Bohinj 5.277 prebivalcev, ki prebivajo v 24 naseljih. To so: Bitnje, Bohinjska Bistrica, Brod, Goreljek, Gorjuše, Kamnje, Koprivnik, Lepence, Nemški Rovt, Nomenj, Polje, Ravne, Ribčev Laz, Savica, Žlan, Češnjica, Podjelje, Srednja vas, Stara Fužina, Studor, Ukanc, Jereka, Laški Rovt, Log (Langus 2002, 2).

V širšem smislu se k Bohinju prišteva ves jugovzhodni del Julijskih Alp, ki v večjem delu leži v Triglavskem narodnem parku, zato se ponaša z enkratnimi naravnimi značilnostmi in razpolaga z neponovljivimi kulturnimi znamenitostmi. Ima izjemne naravne danosti, ohranjeno naravo, kulturno krajino in tradicijo v turizmu.

Bohinjska kotlina ima več delov: na njenem zahodnem delu je enotna jezerska kotlina; nato se razcepi v vzporedni Spodnjo in Zgornjo dolino, ki ju loči hribovita pregrada Ščavnice in Rudnice, na njenem vzhodnem delu pa je nomenjska kotlina.

Središče Bohinja je Bohinjska Bistrica, ki je hkrati tudi pomembna prometna točka Bohinja. Tu je železniška postaja, tu so prometne povezave z Bledom, Škofjo Loko, Sorico in Novo Gorico. Turistično središče je del ob Bohinjskem jezeru z zaselki Ribčev Laz in Ukanc ter z vasjo Stara Fužina. Tu se nahaja večina turističnih objektov. Omeniti je potrebno, da je sedanja turistična infrastruktura v celotnem Bohinju zelo pomanjkljiva in zelo dotrajana. Manjkajo nakupovalni centri, športni objekti, zabavišni parki,....., kar onemogoča dvig kakovosti turistične ponudbe. S kvalitetnejšo in zadostnejšo infrastrukturo bi lahko v Bohinju prišli do uspešnejšega turističnega razvoja.

2.2 Naravne danosti in turistične zanimivosti občine Bohinj

Kulturna in v Triglavskem narodnem parku predvsem etnološka dediščina ima s svojim bogastvom in raznolikostjo izjemno vrednost. Prepoznavnost značilne arhitekture, bohinjski kozolci, muzeji, sirarstvo, vrisk planšarja in zvok harmonike so le še dodatne stvari, ki dajejo Bohinju čar in turistično zanimivost.

Bohinj obsega del najvišjega gorskega sveta Slovenije, ki je bogat na raznotere načine. Na videz suha, v visokih legah kamniti puščavi podobna pokrajina je v resnici značilen kraški svet, ki skriva v sebi neprecenljivo vodno bogastvo. Voda je pomemben oblikovalec površja in podzemnega sveta. Oblikovala je korita, soteske, doline in grape, spet drugod pa je odložila gradivo in ustvarila obsežne jamske sisteme. Skoraj vse vode, ki bogatijo Bohinj, imajo v njem tudi svoje povirje. V zvezi z našimi potrebami vodam pripisujemo življenjsko, gospodarsko, rekreacijsko in estetsko funkcijo. Letna količina padavin je v Bohinju obilna, saj povsod presega 2000mm, v okolici najvišjih vrhov pa doseže kar 3000mm, zato tekom leta le redke površinske vode presahnejo. Naj v nadaljevanju predstavim nekaj bohinjskega vodovja (Mihelič 2002, 12).

- Bohinjsko jezero

Je največje naravno ledeniško jezero v Sloveniji. S svojo slikovito gorsko okolico predstavlja enega najlepših krajev v Alpah. Jezero je pretočno in leži na nadmorski višini 526m. Dolgo je 4100m, široko 1200m in najgloblje v svojem vzhodnem delu. Premore skoraj 100 milijonov kubičnih metrov vode. Vanj pritekajo reka Savica in hudourniki izpod Pršivca. Pri cerkvi sv. Janeza v Ribčevem Lazu iz njega odteka Jezernica, ki se od sotočja z Ribnico dalje imenuje Sava Bohinjka.

- Slapovi

V Triglavskem narodnem parku je mnogo slapov. Čeprav med njimi ni niti najvišjega niti najmogočnejšega slovenskega slapa, so številni postali čudovit turistični cilji.

Najvažnejši pritok bohinjskega jezera je slap Savica. Savica je dvopramenski slap v obliki črke A. Slap najprej drsi 38m poševno po skalovju, nato pa pade 51m v globino; skupna višinska razlika obeh delov slapu je 78m.

Naj omenim še nekaj zanimivih slapov v bohinjski kotlini: slap Govic, slap Grmečica, slap na Vojah, Ukanška Suha in pa Peračica.

- Korita

Korita so izoblikovali vodotoki v obdobju po zadnji poledenitvi in so pomembna značilnost Julijskih Alp.

Korita Mostnice, ki so dobila ime po številnih kamnitih mostovih, večinoma zidanih v Zoisovem času zaradi tovorjenja železove rude, so se med planino Voje in Staro Fužino zarezala globoko v apnenčaste sklade. Nastala so korita, ki so z manjšimi prekinitvami dolga 2km in globoka do 20m. Najbolj znan most je Hudičev most, o katerem kroži legenda še iz časa njegove izgradnje...

Druga korita so: korita Suhe, korita Jereke, korita Ribnice, korita Savice in korita v okolici Nomenja. To so izredno slikovita korita, ki pa so zaradi težjega dostopa manj obiskana in širši javnosti skoraj nepoznana.

- Razgledniki

Bohinj premore nekaj panoramskih točk. Dve sta na poključskem območju: Vodnikov razglednik s pogledom na Bohinj in Galetovec s pogledom na Bled. Obe točki sta vredni obiska. Najbolj obiskana je seveda Rjava skala na Smučišču Vogel, kamor je skozi vse leto omogočen varen in hiter prevoz z nihalno žičnico. Zanimiv je tudi Ajdovski Gradec, bolj znan iz Prešernovega Krsta pri Savici.

- Bohinjske gore

Bohinjske gore privabijo medse veliko planincev. Zaradi njihovih lepot, pa se ogromno število nastanjenih gostov odloča za enodnevne izlete v gore. Obiskujejo Triglav in zgornje bohinjske gore severno od jezera ter spodnje bohinjske gore južno od jezera. Zelo dobro obiskane so tudi planine Uskovnica, Zajamniki, Praprotnica, Pečana, Krstenica, ki poleg naravnih lepot ponujajo tudi izvrstno kulinariko, sveže in predelane mlečne in mesne izdelke.

- Cerkev

Cerkev sv. Janeza tik za mostom ob Bohinjskem jezeru, skromna, a veličastna, je sestavni del turističnega simbola Bohinja, ki je viden na večini prospektov in razglednic Bohinja. Tudi druge cerkve, na Brodu, na Nemškem Rovtu, v Jereki, v Stari Fužini, v Srednji vasi, v Bohinjski Bistrici, na Bitnjah in cerkev sv. Duha ob jezeru so izjemne stavbe, ki privabljajo številne goste.

Vse te znamenitosti so sestavni del organiziranih izletov in ponudbe in so kot take odločilnega pomena za prepoznavnost Bohinja kot turističnega kraja tako v Sloveniji kot tudi po svetu. Velik pomen lahko pripisujemo tudi muzejem, arheološkim najdiščem, in ohranjeni kulturni dediščini (fužine, Zoisova ura, Zoisov grad).

Bohinj se na turističnem trgu ne ponuja le kot prostor, temveč tudi kot okolje, ki nudi rekreacijske programe, kakršni so: ribolov, čolnarjenje, športno plezanje, smučanje, sankanje, smučarski teki, jadralno padalstvo, kajakaštvo, rafting, plavanje skozi kanjone, gorsko kolesarstvo.

2.3 Pomen turizma za okolje

Svetovna turistična agencija in tudi naši gospodarstveniki obetajo turizmu dinamičen razvoj, ki prinaša dohodek delovnim ljudem, obenem pa pomeni dohodek za državo. Turizem je večpomenska in raznovrstna dejavnost, odvisna od pričakovanj turistov in okolja, v katerem se dogaja (Lobnik 2001, 5).

Turizem je vselej povezan hkrati z okoljem, gospodarstvom in družbenim življenjem. Potrebno ga je razvijati v taki smeri, da ne ogroža naravnih in kulturnih značilnosti, spoštuje pa tako naravo kot potrebe in zanimanja lokalnega prebivalstva (Bizjak 2001, 60).

Turizem povzroča škodo z onesnaževanjem zraka, vode in tal, s hrupom in odpadki, s poškodbami narave (teptanje rastja, nepravilno ali nedopustno nabiranje), degradacijo narave, znamenitosti in spomenikov, vendar skuša kakovosten turizem vse to sonaravno urediti in obenem prispevati k urejenosti in izboljšanju turističnega okolja (Mihalič 2001, 30).

Čeprav turizem obremenjuje okolje, vnaša v naravo in človekovo okolje tudi marsikaj novega. V turističnem kraju se mora torej krojiti infrastrukturo in stavbe po meri in potrebah v glavni turistični sezoni, čemur se prilagajajo dejavnosti. Ob urejanju turističnih območij je potrebno preudarno presoјati upravičene potrebe in realne možnosti, da ne presežemo meja, ki jih postavlja narava.

Znižanje turističnih zmōžnosti zaradi razvoja samega turizma je posebej poudarjeno v veji turizma, ki postaja vse bolj popularna. To je tako imenovani avanturistični

turizem. Najbolj priljubljeni kraji za avanturizem so najbolj odmaknjeni in doslej še neraziskani kraji. Zagotovitev varnosti obiskovalcev in z njo povezane ureditve pa so neizogibne (Marušič 2001, 51).

Razlikovati bi bilo potrebno med turističnim in rekreativnim pomenom območij varstva naravne dediščine. Razvoj turizma, ki išče prostore z visoko stopnjo naravne ohranjenosti, le-te obremenjuje z dejavnostmi in vnaša vanje nekaj nenaravnega, kar kaže na nevzdržno nasprotje med dvema ciljema, med ohranjanjem narave in razvojem turizma.

Če sledimo prvemu cilju, ki je razvoja turizma, nemalokrat naletimo na kritike in nasprotovanja glede podobe turističnih in rekreacijskih stavb. Presoja o skladnostih grajenih stavb in ureditev s krajino je subjektivne narave in je odvisna od razumevanja nujnosti neke prostorske ureditve. Pri postavljanju turističnih stavb in ureditev v okolju velikokrat izstopa želja turističnih delavcev, da posežejo z objekti na najbolj izpostavljenih, vidnih in privlačnih mestih v prostoru. Taka postavitev večinoma pripelje do izničenja privlačnosti krajine, kakršna je bila, preden je bil turističen objekt zgrajen. Nevarnost, da dejavnost sama izniči lastne krajinske privlačnosti, je ena najbolj opaznih značilnosti turizma.

V turizmu, do določene mere pa tudi v rekreacijskih dejavnostih, se kažejo prvine pospeševanja pretirane potrošnje dobrin, torej potrošništva, za katerega ni prave potrebe. Ker so tu dobrine domala vedno kakovostne naravne in kulturne krajine, je konfliktnost razvoja turizma še toliko bolj izražena. Možnosti za pretirano potrošnjo dobrin nastajajo po eni strani z informiranjem ljudi o privlačnostih v prostoru, po drugi strani pa z lažanjem dostopnosti vanj.

Turiste oziroma obiskovalce, ki v naravi iščejo sprostitev, je treba v naravi in okolju usmerjati tako, da ne bodo ogrožali pomembnih naravnih in kulturnih vrednot. Vsakdo, ki vdira v prostor in je od življenja v tem prostoru odtujen, ne moti samo ljudi, ki tu prebivajo, ter oblik naravnega življenja, temveč moti krajino nasploh.

Problemi zasičenosti rekreacijskih območij nastajajo občasno, poleg tega tudi tehnizacija turističnih regij ni zajela večjih površin. Vendar se je potrebno zavedati, da je naša pokrajina drobno razčlenjena, da je zmogljivost rekreacijsko ustreznih območij majhna, in da lahko zato prihaja do preobremenjenosti tudi ob sorazmerno skromni izkoriščenosti rekreacijskega potenciala. Pokrajina bo vselej pomembna temeljna podlaga turizma in rekreacije, zato moramo s prostorskimi načrti in orodji zagotoviti njen okoljsko in kakovostno usmerjen razvoj (Jeršič 2001, 49).

Turizem bi se moral v prostor vgrajevati tako, da bi postajal tudi sam oblika življenja v krajini in da bi s svojo prisotnostjo soustvarjal kulturno krajino. V takem primeru turizem krajine ne bi ogrožal, temveč prav nasprotno, pomenil bi prispevek k njenim kulturnim vrednotam.

3 JULIJSKE ALPE IN TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Triglavski narodni park je območje izjemnih naravnih in družbenih vrednot narodnega in hkrati vsealpskega pomena, ki ob uresničevanju temeljnega poslanstva parka, da v njem varujemo naravo in kulturno dediščino, nudi obiskovalcem možnost, da ob neposrednem stiku z naravo bogatijo svoje znanje ter doživljajo telesno in duhovno sprostitev.

Triglavski narodni park ni sistem prepovedi in neživljenjskih omejitev, temveč je državljanski dogovor o vrednotenju narave in ustreznem obnašanju v njej. To je dogovor ozaveščene civilne družbe, ki upošteva meje možnega in dopustnega. V vrtincu različnih interesov, sporov ali privilegijev in enostransko samoljubno oklicanih pravic, s katerimi se srečujemo v parkih, se počasi le uveljavlja pristna vsebina, ki je, da je narava zavarovana pridobitev, potreba in radost vseh državljanov. Se pravi naš narodni ponos, ki se je dolgo časa rojeval in izoblikoval politiko varstva okolja.

3.1 Zgodovina Triglavskega narodnega parka

Triglavski narodni park je nastajal in se razvijal 73 let, od leta 1908 do 1981. Zato smo v zadregi, ko se je potrebno odločiti za čas njegovega nastanka, saj moramo upoštevati vsaj tri letnice, 1924, 1961 in 1981. Idejni oče TNP-ja je bil profesor Albin Belar, v svojem času cenjen naravoslovec in seizmolog, ki je leta 1908 predlagal upravljavcu razlaščenih cerkvenih gozdov na Gorenjskem, Državnemu gozdnemu oskrbništvu v Radovljici, ustanovitev »naravovarstvenega parka pod Komarčo«. Pristojni so pobudo obravnavali, opravljen je bil celo komisijski ogled zemljišča, vendar predlog ni bil uresničen, čeprav bi to bil nasploh prvi narodni park v celotni Evropi. Ker ponovni poskus po 20 letih ravno tako ni uspel, sta se Odsek za varstvo prirode in Slovensko planinsko društvo odločila za drugačno pot. V dolini Triglavskih jezer sta od upravljavca zemljišča vzela v najem okrog 1400ha zemlje za dobo 20-ih let in jo

namenila »prirodnemu varstvenemu parku«. Pogodba je bila podpisana 1. julija 1924. Ta park je navdihnil veliko ljudi, in leta 1941 je že kazalo, da se bo park razširil na Komno, Fužinarske planine in Bohinj, vendar je razprave in širitev preprečila druga svetovna vojna (Mihelič 2002, 28).

Za drugo rojstvo parka štejemo 26. julij 1961. Novi TNP je bil le malo večji predvojni park in je obsegal poleg doline Triglavskih jezer še del Komarče s slapom Savica ter Hribarice s Kanjevcem. Meril je 2000ha. Obnovitev in uzakonitev »malega« TNP-ja leta 1961 je bila le nujno potrebna stopnica k pravemu cilju, k velikemu parku, ki je že desetletja živel v mislih mnogih Slovencev.

Do leta 1980 so se opravljale analize, izdelovali so se predlogi za razširitev parka, vendar so bile vse študije zavrjene. 27. maja 1981 pa je zaradi izredno dodelanega predloga skupščina Slovenije sprejela zakon o TNP-ju, ki z dvostopenjskim varovanjem velja še danes.

TNP obsega skoraj celotne Julijske Alpe v mejah Slovenije, torej njihov vzhodni del. Leži na severozahodu ob meji z Italijo in blizu meje z Avstrijo. Najvišja točka je z 2864m nadmorske višine vrh Triglava, po katerem je park tudi dobil ime, najnižja točka pa je v Tolminskih koritih, in sicer 180m nad morjem. Njegova celotna površina meri 83807ha; deli se na osrednje območje, ki meri 55332ha; in na robno območje, ki obsega 28475ha. Je največje območje zavarovane narave v Sloveniji in pokriva kar 4% njenega ozemlja.

Meja bohinjskega dela parka teče po grebenu od Črne prsti do Bogatina in preko Lanževice proti grebenu Lepega špičja, od tam gre na Triglav, pa do Bohinjskih vratc, na Draške vrhove ter preko Pokljuke v Sotesko; od tod krene nad levim bregom Save Bohinjke do Nomenja, kjer zavije pod vasema Gorjuše in Koprivnik čez Srednje Podjelje nad Srednjo vasjo preko Rudnice in se spusti na Laški Rovt, od tam pa se ponovno vrne na Črno Prst. Najpomembnejši deli bohinjskega dela TNP so torej notranji Bohinj z okolico Bohinjskega jezera, visoka planota Komna s Triglavskimi jezeri, Bohinjske gore z znamenitimi pašnimi planinami, vrh in južna pobočja Triglava,

del Pokljuke z najvišjimi vrhovi nad vzhodno stranjo doline Krme ter severna pobočja Spodnjih Bohinjskih gora (Mihelič 2002, 27).

V sedanji obliki se je torej TNP rodil z zakonom, ki ga je javnost sprejela neprijazno, odklonilno ali pa, zaradi nevednosti, brezbrizno. Kljub temu, da mu dosedanji čas ni bil naklonjen, se je razvijal in dosegel velik mednarodni ugled. Razvojni proces nastajanja narodnih parkov je vedno dolgotrajen, saj zahteva nastajanje sprememb v naših predstavah, pričakovanjih, potrebah, v načinu razmišljanja in življenja. Ohranjena narava je kot zdravje. Njene vrednosti se zavemo šele, če jo izgubimo.

3.2 Ekološki problemi v Triglavskem narodnem parku

Luknja v ozonski plasti, naraščanje temperature ozračja, umiranje gozdov, preproge iz alg na kopaliških obalah, viharji, toča in poplave so dovolj zgovorni primeri za osvetlitev ekološkega problema onesnaževanja. Taki dogodki so pripomogli k temu, da je postalo okolje pomembna dobrina.

Ekologija je izpeljanka iz grških besed oikos, kar pomeni gospodinjiti oziroma gospodariti, ter logos, kar pomeni nauk o. Torej je ekologija nauk o gospodarjenju v naravi. Bistvo in nastanek ekologije nastaja iz razmerja človekovega odnosa do narave (Wilfing 1993, 22).

Ohranjanje narave oziroma skrb za ekološko uravnovešenost se še najbolj kaže v Triglavskem narodnem parku. Vprašanje, ali je bolj pomembno večanje dobička na račun okolja ali pa ohranitev parka, je razcep, ki se pojavlja na našem območju.

Bohinj je turistično izjemno zanimiv cilj, ki je na primer v letu 2003 doživel enega najbolj množičnih obiskov od osamosvojitve Slovenije dalje. Območje jezera je posebno, saj gre za turistično območje s cestno dostopnostjo, hoteli, prireditvenimi prostori in jezerom kot kopališčem. Zato je z vidika TNP-ja stanje v višku sezone

kritično zaradi množice ljudi ob jezeru in pločevine, hrupnih celodnevnih in nočnih prireditvev, žive glasbe, zabav ob jezeru, začasnih objektov in prireditvenih šotorov.

PROMETNA OBREMENITEV NARAVNEGA OKOLJA

Promet je pomemben vir degradacije okolja, saj je lahko vir onesnaževanja in pomemben porabnik prostora (Nacionalni program varstva okolja 1999, 68).

Kjer ceste in traktorske vlake to omogočajo, se obiskovalci brez slabe vesti vozimo. Prometni znaki ne zadoščajo, številne zapornice so uničene vsako leto znova, za parkiranje je zasedenega vedno več obcestnega prostora. Bohinjsko jezero, Pokljuka in alpske doline so prometno najbolj obremenjena območja. Stanje je neobvladljivo in iz leta v leto slabše. Kljub pobiranju parkirnin in nadomestil za uporabo cest ni prometa nič manj. Vse manj se zavedamo, da ima tudi naravno okolje v narodnem parku meje svoje prostorske obremenjenosti. Z omejevanjem prometa bi torej lažje obvladovali problem onesnaževanja zraka, s čimer bi tudi zmanjšali hrup zaradi cestnega prometa. Marsikdo se strinja, da je na območju TNP-ja v prihodnje treba dobro premišljeno omejiti cestni promet.

V letu 2005 je zaradi preobremenjenosti gozdne ceste Voje, Vogar – planina Blato in zaradi spora med občino, ki upravlja z gozdno cesto, ter lastniki zemljišč, ki se niso zmogli dogovoriti za pravšnjo odškodnino, prišlo do zaprtja gozdne ceste. Urejen je bil javni prevoz, ki pa je bil glede na visoko ceno 1500 sit na osebo predrag, in se ga obiskovalci niso posluževali. Obisk po planinskih kočah se je zmanjšal, kar se je zgodilo tudi pri planšarjih in na urejenih sirarskih poteh. Potreben bi bil konstruktiven dogovor vseh vpletenih, ki bi problem prometnega režima na gozdnih cestah rešil v dobrobit domačinov, TNP-ja in obiskovalcev.

Podobno je tudi z vsakodnevnim hrupom zaradi motornega zračnega prometa, ki postaja v poletni sezoni eden središčnih problemov v parku. Trženje panoramskih poletov nad TNP-jem, športna letala, helikopterji in lahka motorna vozila povzročajo s svojimi nizkimi preleti neznosen hrup, kakršnega ne poznajo niti druga zavarovana

območja v Sloveniji, niti narodni parki v tujini. Preletov je vsako leto več, obremenjevanje narodnega parka s hrupom pa izničuje osnovne cilje njegovega zavarovanja in obiskovanja. Stihija v zračnem prometu se je na območju TNP-ja razbohotila zaradi ohlapne zakonodaje, po kateri so preleti omejeni le z dovoljeno ravniho hrupa, tega pa v zraku ni mogoče kontrolirati, preprečevati in kaznovati.

RAVNANJE Z ODPADKI

Ravnanje z odpadki je v Sloveniji ena najslabše reševanih nalog v okviru varstva okolja, in je kot tako pomemben vir onesnaževanja in ogrožanja vseh sestavin okolja. Odlaganje na lokalne deponije je tako rekoč edina možnost ravnanja s komunalnimi odpadki, pri čemer pa so ta odlagališča pogosto neprimerno postavljena, tehnično neustrezna, povrh vsega pa še pretežno zapolnjena (Nacionalni program varstva okolja 1999, 21).

VODE

Obilje voda, ki sicer niso ustrezno razporejne v prostoru in času, je ena največjih primerjalnih prednosti Slovenije v svetu na pragu novega tisočletja.

Največ površinskih vodotokov je prekomerno onesnaženih, pri čemer se onesnaževanje širi tudi v povirje rek. Nujno je zaustaviti slabšanje površinskih voda in predvsem podtalnice.

Med razpršenimi viri onesnaževanja voda je potrebno posebej navesti intenzivno kmetijstvo, del industrije, promet ter razpršeno poselitev z neurejenim odvajanjem odpadnih voda (Nacionalni program varstva okolja 1999, 18).

Vodne rekreacije, kot so čolnarjenje na vodah, kopanje, plovba in rekreacijski ribolov, so žal prepuščeni lokalnim skupnostim in njihovi presoji, kaj je dopustno in kaj koristno.

Predvsem v visokogorju še noben objekt nima čistilne naprave; ravno tako v dolini skorajda po vseh vaseh v TNP-ju še ni urejena kanalizacija. Nujna je izgradnja novih kanalizacijskih omrežij s čistilnimi napravami za naselja, ki še nimajo javnega kanalizacijskega omrežja. Tako stanje je prava sramota in je popolnoma neprimerljivo z evropskimi standardi.

Velika težava varstva narave je ekološka nezaveščenost obiskovalcev. S hojo po brezpotjih in z željo po odkrivanju in obiskovanju manj znanih in neznanih predelov soustvarjajo okoljsko problematiko. Nastajanje novih steza na zadnjih še neokrnjenih območjih postaja moda z vedno večjim številom sledilcev. Za zavarovanje mirnih območij v TNP-ju javnost še ni dala večinske podpore.

Tudi množične športne prireditve niso v skladu s statutom narodnega parka. Kot primer lahko navedemo Pokljuko, ki je vodozbirno območje regionalnega pomena. Na tem območju vsako leto potekajo mednarodna tekmovanja, ki samo vzpodbujajo množičen obisk, prometno obremenitev, okoljsko tveganje in prostorsko neurejenost. Pokljuka ne bi smela biti le seznam investicijskih želja, temveč bi morala biti usklajena tudi z naravovarstvenimi in okoljskimi režimi.

3.2.1 Varovanje naravne in kulturne dediščine

Naravna in kulturna dediščina nista samo pomembni narodovi bogastvi; še več: njune vrednote označujejo pokrajino, regijo ali neposredno okolje. Imajo namreč kulturno, znanstveno in estetsko vrednost, ki prinašajo še določeno gospodarsko korist. To je dediščina prejšnjih generacij, njihovo sporočilo za sodobnost in izkušnja za prihodnost (Berce-Bratko 1998, 69).

Pogled v minule čase vsake dežele ponujajo ob muzejih in knjigah tudi zgodovinski spomeniki. Ti mostovi med preteklostjo in prihodnostjo nazorneje izpričujejo kulturno izročilo. V Bohinju so vgrajeni v okolje kot bistven del kulturne krajine. Tukajšnja kulturno krajino sestavljajo tudi gozdovi, obdelana polja, travniki, senožeti in pašniki,

dolinska naselja in pašne planine, značilne hiše in številni majhni seniki, hlevi in stanovi.

Način življenja Bohinjcev je v marsičem povezan s stoletno tradicijo. Najstarejša izpričana dejavnost tod je bila železarstvo, ki pa je zaradi industrijske revolucije pred 100 leti izumrlo. Nanj spominjata Zoisova gradova v Bohinjski Bistrici in Stari Fužini.

Starodavna dejavnost, planšarstvo – poletna paša na gorskih pašnikih, je imela v prejšnjih časih pomembnejšo vlogo v gospodarstvu kot danes. Kljub zobu časa pa kravji zvonci še vedno množično zvonijo po bohinjskih gorah in privabljajo turiste na okušanje bohinjskih dobrot. Pogled v preteklost ponuja Planšarski muzej v Stari Fužini.

Arhitekturno izročilo starega Bohinja je še vedno vidno v nekaterih ohranjenih domačijah – alpskih hišah z »ganki« in skodlastimi strehami. Arhitekturne in etnografske posebnosti so zlasti lepo razvidne v muzeju Oplenova hiša v Studorju. Studor je najbolj značilno naselje z gručasto zasnovo. Znamenitost Studorja je tudi skupina »stogov« topolarjev na travniku pred vasjo.

Bohinjci smo zelo ponosni na spomenik Štirih srčnih mož, ki kažejo na mogočnega očaka, prvič osvojenega leta 1778.

V Bohinju je pustilo za seboj še danes vidne sledove eno najbolj krvavih bojišč prve svetovne vojne – Soška fronta. Pretresljiva spomenika tistega krutega časa sta lepo vzdrževani vojaški pokopališči v Ukancu in na Rebru nad Bistrico. Spomin na krvave boje na Krnu ohranja tudi Mali vojni muzej v Godčevi hiši v Bohinjski Bistrici. V Bohinjski Bistrici so na ogled tudi arheološke najdbe, predvsem z Ajdovskega gradca, usnjarski muzej in spominska soba narodnega heroja Tomaža Godca.

Sama kulturna dediščina bi sama, brez ohranjene naravne dediščine ne prišla do izraza v taki meri, kot prihaja v TNP-ju. Triglavski narodni park ponuja s svojo bogato raznolikostjo gozdov in vpadljivih gora, s svojimi čudovitimi hudourniki, mogočnimi slapovi in samotnimi barji obiskovalcu enkratno doživetje. Kdor enkrat doživi

pomladansko raznolikost cvetenja zvončnic, encijanov in nageljnov, teh vtisov nikoli ne pozabi.

3.2.2 Kakovost okolja in okoljski vplivi

Živimo v razburljivem obdobju človeške zgodovine, v primežu eksplozije svetovnega prebivalstva, tehnoloških novosti, informacijske revolucije in izčrpavanja planeta (Plut 2004, 7).

Globalno gospodarstvo in število prebivalcev sveta je preraslo zmogljivosti ekosistemov sveta, ki podpirajo življenje. Zato postajajo vplivi na okolje in naravne vire vse bolj nevarni. Človeška vrsta sama je torej postala nosilka globalnih sprememb okolja.

Vedno večje potrošništvo in večje število prebivalstva, ki je materialno bolj zahtevno, in ki pospešeno porablja zaloge naravnih virov in energije, vplivata na naravno okolje in njegovo kakovost. Že danes so zgornje meje zmogljivosti okolja za oskrbo človeštva z dobrinami in storitvami dosežene, v mnogih primerih pa celo presežene.

Najbolj naraščajo okoljski pritiski prometa in gospodinjstev. Povečujejo se količine odpadne vode gospodinjstev in komunalnih odpadkov ter, zaradi hitre stopnje motorizacije, emisije cestnega prometa. Izboljšalo se je le stanje zraka in pa okoljski pritiski v gozdarstvu.

Na območju Bohinja obremenjevanje okolja zaenkrat še ne presega njegove zmogljivosti, in je kakovost okolja prednost, ki je ne smemo izpustiti.

Alpska pokrajina Bohinja je večinoma porasla z gozdovi. Obsegajo približno 21.000 ha (2/3 celotnega območja občine), kar pomeni velike zmožnosti naravnega obnavljanja in obstoja naravnih habitatov.

Problem kakovosti okolja se v zadnjih nekaj letih kaže v samem biseru, Bohinjskemu jezeru. Stanje bohinjskega jezera še ne vzbuja skrbi, vendar so analize pokazale, da se postopno slabša. Povzročitelji sprememb so lahko različni. Lahko so razlogi naravni, saj je staranje jezera naraven proces, ki pa ga človek lahko pospeši s svojim vplivom iz pojezerja. Na obalo jezera je velik pritisk tudi v poletni sezoni; kopalci, promet, pašništvo, naseljenost,... Spremembe v jezeru so torej svarilo za preprečitev pritiskov, ki jih povzroča človek (Bohinjske novice, november 2005).

Izpostavili bomo nekaj najbolj pogostih pritiskov na okolje, ki jim sprva sledi zmanjševanje kakovosti okolja, pozneje pa lahko celo njegovo izginotje. To so: odpadne vode gospodinjstev, smog, velike količine komunalnih odpadkov, ostanki pesticidov in mineralnih gnojil ter promet. Težava so tudi nove pozidave, ki niso v skladu z okoljem.

Človek bi se moral zavedati, da z uničevanjem naravnega okolja ne škoduje le sebi, škoduje predvsem svojim potomcem. Glede na to, da se nahajamo v narodnem in varovanem parku, je za samo kakovost tega okolja poskrbljeno z zakoni, zato je tukaj onesnaževanja bistveno manj kot na območjih, ki še nimajo take ureditve.

Alpsko krajino spreminjati do nemogočih meja in urejati novo kulturno krajino, je ekološko neprimerno. Kako bomo ravnali, je odvisno od nas samih, od naše etike, kulture in znanja.

3.3 Ljudje in Triglavski narodni park

Bohinj je s svojimi lepotami in znamenitostmi del Zlatorogovega zaklada. Ta je velik, vendar ne neizčrpen in večern. Ljudje smo njegovi solastniki. Od našega ravnanja je odvisno, v kakšnem stanju ga bomo izročili našim potomcem.

Naklonjenost prebivalcev TNP-ju je zelo raznolika. Nekateri se zavedajo prednosti, ki jih prinaša varovano območje, drugi pa v parku vidijo le zaviranje, saj je zakon o

TNP-ju le podkrepjen s priporočili in prepovedmi, v njem pa ni dejansko napisano, kaj je na območju parka dovoljeno, in v čem se lahko uživa.

Domačini menijo, da pravila parka zavirajo razvoj, zato niso naklonjeni pobudam in zamislim o posebnem razvoju narodnih parkov. Po drugi strani pa obstajajo ljudje, ki si prizadevajo ohraniti varovana območja, in ki ne dvomijo v pravila, potrebna za razvoj tovrstnega turizma. Lep primer je bil referendum vasi Ribčev Laz, Stara Fužina in Studor, ki so jih hoteli izključiti iz območja TNP-ja. Referendum je bil neuspešen, saj so se ljudje nanj odzvali odklonilno in so zahtevali obstanek varovanega območja. Ureditev in strinjanje domačinov z zakonom o TNP-ju sta zaenkrat rešena. Ne preostane nam drugega, kot da se temu prilagodimo.

Naravno in kulturno dediščino v prvi vrsti ustvarjajo in jo varujejo domačini, ki so z naravo in kulturo v neposrednem stiku, in so od njiju odvisni, zato jim je potrebno nakloniti večjo pozornost (Barbič 2003, 90).

Posebno poglavje so mladi, ki so precej kritični do pogojev življenja in možnosti pridobivanja dohodka, ter niso več pripravljeni brezpogojno ostajati v tem območju. Zadrži jih lahko le primerna kakovost življenja, pri čemer velja poudariti, da domačini ponavadi nimajo neuresničljivih želja, temveč si želijo le postopoma izboljševati življenjske pogoje. Ljudem, ki živijo v parku, je torej potrebno omogočiti dostojno in privlačno življenje.

Če govorimo o razvoju turistične ponudbe, moramo tu vsekakor omeniti tudi obiskovalce in njihov odnos do narodnega parka. Sta dve vrsti ljudi; so tisti, ki se s pravili strinjajo, ki se jim zdi Bohinj enkratno, in ki niti ne želijo povečati promocije, saj bi potem postalo območje prenasičeno, so pa tudi taki, ki se požvižgajo na prepovedi, in ki s svojim početjem ogrožajo ekosistem.

Bohinjci si želimo čim več ozaveščenih obiskovalcev in ljubiteljev narave, ki zapisanih priporočil ne bodo jemali kot toge prepovedi, temveč jih bodo spoštovali zaradi svojega lastnega prepričanja in spoznanja. Obiskovalci naj bi postali poznavalci

Bohinja in varuhi njegovih lepot. Prav tako pa bi se morali tudi domačini v večji meri podrejati okolje varstvenemu režimu.

Geslo »Turizem smo ljudje« je verjetno najbolj jedrnat povzetek hotenja, da bi se turizem vrnil med ljudi in njihovo kulturo, ter da bi povečal družabno noto.

4 ANALIZA OBSTOJEČE PONUDBE

Bohinj si je med ljudmi, ki ga poznajo, že uspel ustvariti podobo območja z lepo naravo, s kulturno pokrajino ter z mirnim ozračjem. To je primeren kraj za preživljanje prostega časa ob vikendih in v poletni oz. zimski sezoni. Turistična ponudba je v obeh sezonah zelo pestra, saj pozimi ponuja široko pahljačo smučarskih dejavnosti, poleti pa celo vrsto različnih športnih in adrenalinskih aktivnosti. Vendar je v ponudbi mnogokrat omejitveni dejavnik pomanjkljiva turistična infrastruktura. Obenem pa se moramo zavedati, da lahko odsotnost izvirnega pristopa k ponudbi turističnih storitev pomeni zaostajanje za konkurenco.

Z izkoriščanjem naravnih danosti kot možnih razvojnih virov bi lahko občina ustvarila nekatere konkurenčne prednosti, ki bi jo pomembno razlikovale od drugih domačih in tudi svetovnih turističnih krajev.

4.1 Razvoj turizma

Spremembe v turističnem povpraševanju bodo zahtevale premike na področju ponudbe. Potrebno bo sprejeti več turistov in se bolj prilagoditi njihovim potrebam in zahtevam, da bi ustvarili ne samo večje, temveč tudi bolj kakovostnejše dohodke. Ponudba se bo morala spremeniti, da bo postala na tržišču vsebinsko bolj privlačna, da bo na mednarodnem tržišču povečala svojo konkurenčno zmožnost, da bo hkrati pritegnila domače turiste ter tako izboljšala svoj ekonomski položaj (Brekić 1997, 191).

Poleg ekonomskih dejavnikov je za razvoj turizma pomemben tudi dejavnik zaposlovanja prebivalstva. Ta ne omogoča le zaposlovanja, temveč lahko omogoči, da delavci postanejo nosilci pomembnega dela malega gospodarstva in turistične ponudbe (Brekić 1997, 193).

V preteklosti je razvoj turizma v Bohinju temeljil na samodejnem in nenačrtnem razvoju, kjer so se nosilci turizma pojavljali naključno, njihovo delovanje pa je bilo nevzklajeno. Tako razvijanje je kratkoročno, saj ne upošteva razvoja celotne občine, poleg tega pa ne zagotavlja dolgoročnega razvoja in stabilne gospodarske rasti celotne občine.

Za uspešen razvoj turizma bi bilo potrebno dolgoročno planiranje najbolj uspešnih delov turistične ponudbe, ki bi zagotovili dolgoročno postopno rast družbenega proizvoda, več delovnih mest in dvig življenjske ravni.

Velika ovira pri samem razvoju turistične ponudbe je infrastruktura. Komunalna, prometna in turistična infrastruktura je nedograjena, pomanjkljiva ali pa močno dotrajana. Obseg zmožnosti je sicer primeren in zadostuje za uspešen razvoj, vprašanje pa je, ali kakovost in struktura obstoječih nastanitvenih zmožnosti ustrezata naključnemu obiskovalcu.

Razvijati bi morali trajnostni oziroma sonaravni turizem, ki bi zadovoljeval potrebe sedanje generacije in nebi zmanjševal možnosti bodočim rodovom. Celotna Gorenjska ima kar nekaj elementov, ki poudarjajo izvirnost in identiteto, kar je pomemben element razvoja celotnega gorenjskega turizma (Krišelj 1998, 295).

Za razvojni program turizma so letos izbrali skupino mladih izobražencev, večinoma usmerjenih v turizem, z nalogo, razmisliti, kako naj bi se razvijal bohinjski turizem, in sicer v skladu z naravovarstvenimi normami, pričakovanji in željami domačega prebivalstva. Skupina bo pripravila osnutek srednjeročnega načrta razvoja turizma v Bohinju za leto 2005 – 2008.

4.2 Vrste turizma

Bohinjski turizem temelji na dveh sorazmerno kratkih turističnih sezonah, na zimski in poletni sezoni. Bohinj je zelo znan zimski cilj, ki ustvari skoraj tretjino vseh

svojih nočitev v zimskih mesecih. Zato je zimski turizem zelo pomemben nosilni program, ki pa ga bo nujno v prihodnje še razvijati. V mislih imam posodobitev turistične infrastrukture, namenjene zimskim aktivnostim.

Na območju Bohinja je kar pet smučišč.

Prvo med njimi je Vogel, ki se razprostira na nadmorski višini 1532m – 1800m. Dostop na Vogel je možen z žičnico. Običajna smučarska sezona traja od decembra do prvih dni maja. Ker je Vogel del prve gorske pregrade nad Jadranskim morjem, zapade tu bistveno več snega kot na istih nadmorskih višinah drugje v Alpah. Ob dobrih snežnih razmerah v dolini se je možno spustiti s smučmi po Žagarjevem grabnu vse do doline. Vogel ni zahtevno smučišče. Obilica sonca, izjemni razgledi in urejene proge mu dajejo še poseben čar. Skupna dolžina prog na Voglu je 36 kilometrov. Težava tega smučarskega središča je neurejen vodovodni sistem. Vrtina na Voglu še ni urejena, zato vodo za potrebe gostinskih in nastanitvenih objektov še vedno vozijo z žičnico. Neurejen vodovodni sistem ima lahko posledice v prihodnosti, saj ob vse milejših zimah snežna podlaga ni več ustrezna, izdelava umetnega snega pa tu zaradi težav z vodovodom ni možna. Zelo dobra možnost v primeru slabega vremena je povezava smučarskega centra in Vodnega parka, v letošnji sezoni pa tudi smučarskega centra Kobla. V parku kopanje v bazenu, fitness, savne in sproščujoče masaže ali pa smučanje na nižjem smučišču Kobla ponujajo za neizkoriščene karte na Voglu, na isti dan.

Druga smučišča: Pokljuka, Soriška planina, Kobla in Senožeta so kot ogrlica nanizana okoli bohinjske jezerske kotline. Smučišča so primerna za začetnike, pa tudi za izkušene rekreativce in tekmovalce. Smučišča so manjša in dostopna z avtomobili. Prednost teh smučišč je možnost umetnega zasneževanja.

Dodatna ponudba je drsanje. Pozimi obratujeta odprti drsališči Pod Skalco na Ribčevem Lazu in v Bohinjski Bistrici, ob nizkih temperaturah pa je občasno moč drsati tudi na jezeru.

Za smučarske tekače je v Bohinju na voljo FIS proga od Bohinjske Bistrice do vasi Polje, v dolžini 4 kilometrov. Poleg tega so urejene proge na Ribčevem Lazu in Stari

Fužini ter po vseh smučarskih centrih. Pravi raj za smučarske tekače in biatlonce pa je Pokljuka.

Za popestritev ponudbe skrbita dve športno rekreativni podjetji, ki se ukvarjata z organiziranjem športnih dni za osnovne in srednje šole. To sta Pac in Alpin Sport. Med zimskimi dejavnostmi sta tudi snežni rafting in sankanje. Alpin Sport na Voglu organizira tudi tečaje smučanja.

Zelo zanimiv je nočni spust s sankami s planine Vogar, kar je največkrat dodatna ponudba bohinjskih hotelov za večje skupine.

V vasi Studor se nahaja ranč Mrcina, kjer lahko odrasli in otroci tudi pozimi jahajo islandske konje.

Poletna sezona je v Bohinju zelo pestra, saj jezero ob dobrih vremenskih razmerah doseže temperaturo do 26 stopinj Celzija. Na jezeru in Savi Bohinjki se izvaja poleg kopanja še mnogo drugih športov, kot so rafting, čolnarjenje, kanjoning, hydrospeed, za kar skrbita Pac in Alpin Sport, ki ponujata tudi spremstvo ali pa zgolj izposojajo športnih pripomočkov.

Dokaj nova pridobitev je adrenalinski park, ki privablja precej adrenalina željnih obiskovalcev.

Z adrenalinom je povezano tudi jadralno padalstvo. Organizirani so skoki s tandemom, za tiste bolj izkušene pa prosti skoki.

Plezalne stene, ki se nahajajo na več različnih krajih po občini, so primerne tako za začetnike in družine, kot za bolj zahtevne plezalce.

V poletni sezoni se vse bolj razvija izletniški turizem; to je poseben program, namenjen predvsem turistom, ki v Bohinju bivajo krajši čas. V ta okvir štejemo tudi enodnevne izlete, na katerih si turisti ogledajo zanimivosti v občini. V Bohinju za to

skrbi Lokalna turistična organizacija, ki organizira enodnevne in večdnevne izlete z ogledom vseh pomembnejših naravnih znamenitosti, razglednih točk ter srečanje z domačo obrtjo. Ponudbe izletov so pestre; ena najzanimivejših je vožnja z ladjico po jezeru, na kateri obiskovalec izve vse pomembne podatke o jezeru in njegovi okolici.

Ne smemo pozabiti še na gorsko kolesarjenje in pohodništvo, saj ima turist v Bohinju nešteto možnosti za osvajanje majhnih hribov ali visokih gora. V poletnem času obratuje tudi žičnica na Vogel, ki omogoča lažji in hitrejši vzpon na višje hribe, ponuja pa tudi čudovit razgled na celotno bohinjsko kotlino in njeno okolico.

Težava v Bohinju je mrtva sezona, ki traja povprečno kakih šest mesecev na leto, odvisno od vremenskih razmer. Ob dobrih razmerah se navadna, dobra dva meseca dolga planinska sezona podaljša na kar pet mesecev, s čimer lahko zapolni mrtvo sezono, ki je predvidena za pomladanske in jesenske mesece. Za ta čas je vzpodbudna pridobitev Vodni park, ki deluje kot wellness center. Vendar bi kljub temu morali biti bolj pozorni na razvoj rekreacijskega in športnega turizma, ki bi popestrila monotonost mrtve sezone.

Bohinj ima vse možnosti, da bi se podobno kot Rogla razvil v turistično- rekreativni center. Rekreacijski in športni turizem bi se lahko razvijala v središču Bohinja, v Bohinjski Bistrici, kjer bi bili vsi športno rekreativni objekti. Obe vrsti turizma bi morali razvijati zato, da bi turistično ponudbo tržili čez vse leto.

4.3 Konkurenca

V tržnih razmerah gospodarjenja se srečujemo s konkurenco, ki si kar naprej prizadeva nenehno odvzeti del kupcev od konkurentov in utrjevati vodilni položaj na trgu. Zato moramo že med oblikovanjem novih izdelkov in storitev za turizem razvijati konkurenčne prednosti, ki jih opredelimo že s strateškim načrtovanjem, to pa mora biti tržno usmerjeno. Konkurenca je tista, ki nenehno vzpodbuja spremembo značilnosti

izdelkov in storitev ter uvajanje novih, zanimivejših in cenejših izdelkov in storitev (Devetak 1997, 48).

V preteklih desetletjih je razvoj turizma v Bohinju temeljil predvsem na primerjalnih prednostih tega območja. To so neokrnjena narava, kulturna dediščina in druge danosti v Bohinju. Število gostov in nočitev niti ni bilo tako majhno, če ga primerjamo z nekaterimi drugimi območji v Sloveniji in tujini. Tako imenovani »romantični« turizem je v Bohinju pripeljal sorazmerno veliko število gostov, vendar brez pričakovanih ali željenih finančnih rezultatov. Neustrezni finančni rezultati celotnega območja in večine ponudnikov turističnih storitev so bili posledica slabe organizacije, neprofesionalnosti in nekonkurenčne turistične ponudbe. Kljub temu, da je imel izvrstne primerjalne prednosti, je bil Bohinju premalo konkurenčen in je nenehno zaostajal za drugimi turističnimi območji doma in v tujini.

Zato da bi sorazmerno majhna turistična območja lažje konkurirala drugim slovenskim in tujim območjem, da bi učinkoviteje izkoriščala zmožnosti, da bi oblikovala konkurenčno turistično ponudbo in da bi hitreje razvijala turizem z manjšimi stroški, so občine Bohinju, Bled, Kranjska Gora, Bovec, Tolmin in Kobarid ustanovile skupnost Julijske Alpe, s pomočjo katere skupaj skrbijo za promocijo (katalogi, sejmi...) in nastopajo na tujih tržiščih.

Najmočnejša konkurenčna prednost regije Julijske Alpe v primerjavi z drugimi slovenskimi regijami so čudovita pokrajina, gore in narava. Pohodništvo, sprehodi, gornišstvo in modni športi so ob obisku kulturnih znamenitosti in neorganiziranih izletih regionalna prednost. Regiji je dano prijazno, mirno in prijetno okolje.

Ker vsem tem območjem ni skupno samo medsebojno povezovanje, temveč tudi medsebojna konkurenčnost, lahko omenimo, da ima Bohinju največ nastanitvenih možnosti, zaseda pa šele tretje mesto po številu nočitev. Pred njim sta Bled in Kranjska Gora. Realno je pričakovati, da bi lahko postal vodilno območje v zimskem času, saj nam pet smučarskih središč in dovolj nastanitvenih možnosti dovoljuje razmišljati v tej smeri. V poletnih mesecih bomo verjetno še vedno zaostajali za Bledom, saj ima le ta

daljšo tradicijo in boljše možnosti za zasedenost nastanitvenih prostorov skozi vse leto, to pa predvsem zaradi slovesa poslovnega cilja.

Občina Bohinj ima konkurenčne prednosti in možnosti za nadaljnji razvoj. Z odpravo slabosti in nevarnosti bi lahko postala drugi, če ne prvi cilj v regiji. Z dobrim načrtovanjem, učinkovitejšo organizacijo in strokovnim delom bi lahko z dolgoročnim načrtom izkoristila svoje tržne priložnosti.

4.4 SWOT analiza

Naloga SWOT analize je realna ocenitev položaja v primerjavi s konkurenco, ugotovljeno stanje v tej analizi pa je nato temelj za določitev glavnih razvojnih ciljev. S pomočjo SWOT analize občina prepozna svoje prednosti in priložnosti, ki jih mora čim boljše izkoristiti, obenem pa prepozna tudi svoje slabosti in pomanjkljivosti, ki jih mora čim prej odpraviti.

Tabela 4.1 SWOT analiza za občino Bohinj

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Naravna in kulturna dediščina ✓ Turističen cilj ✓ Ponudba skozi vse leto ✓ Ekološko neobremenjeno okolje 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nizka kakovost namestitvenih možnosti ✓ Pomanjkljiva komunalna in prometna infrastruktura ✓ Nizka vlaganja v promocijo in šibke promocijske dejavnosti v tujini ✓ Pomanjkanje lastnih sredstev
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Izgradnja oz. obnova turistične infrastrukture (hoteli, žičnice...) ✓ Razvoj športnega in rekreacijskega turizma v Bohinjski Bistrici ✓ Ureditev parkirišč izven TNP ter ureditev javnih prevozov ✓ Pridobitev domačih in tujih vlagateljev za vlaganje v razvoj turizma 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Hiter razvoj konkurence ✓ Stagnacija turistične ponudbe na območju občine Bohinj ✓ Pomanjkanje lastnih sredstev ✓ Zapiranje možnosti za tuja vlaganja v razvoj turizma

Vir: Lastna izdelava

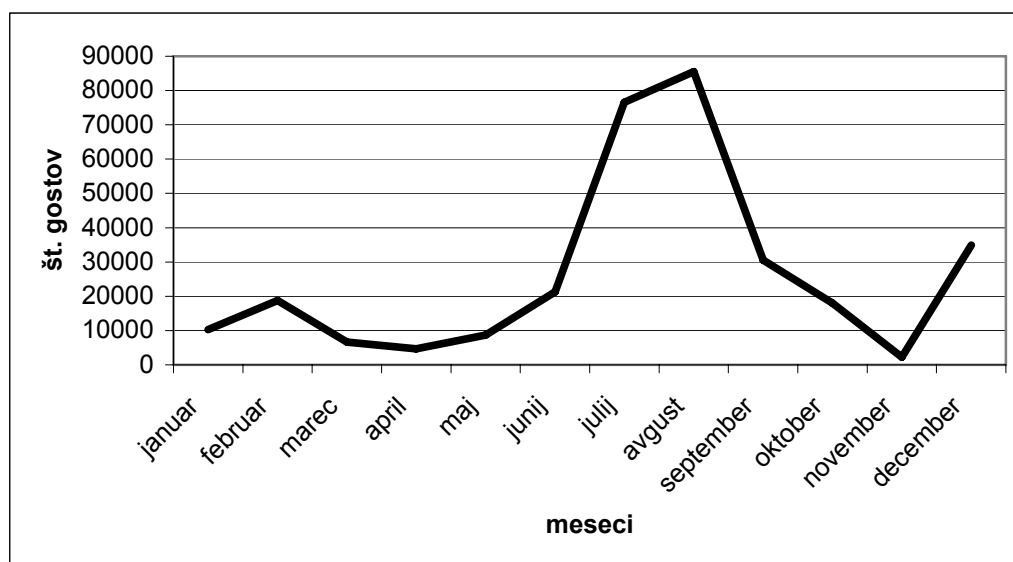
5 ANALIZA TURISTIČNEGA PROMETA

V Bohinju je v zadnjem času zaznati trend upadanja nočitev domačih gostov in rasti števila nočitev tujih gostov. V letu 2004, na katerega sem se osredotočila, je bilo 318.135 nočitev, od tega 201.276 tujih in 116.859 domačih gostov. Povprečna doba bivanja je 3 dni.

5.1 Analiza nočitev in strukture nastanitvenih zmogljivosti

Bohinj je dolgo časa slovel kot tipičen zimsko-turistični kraj, v zadnjih letih pa se je spremenil v izrazito poletno-turistični kraj. Vzrok za to so dolgoletni zapleti z žičničarsko in na splošno neusklajeno ponudbo. V sliki 5.1 prikazujem variacijo obiska v letu 2004.

Slika 5.1 Sezonska variacija obiska v letu 2004

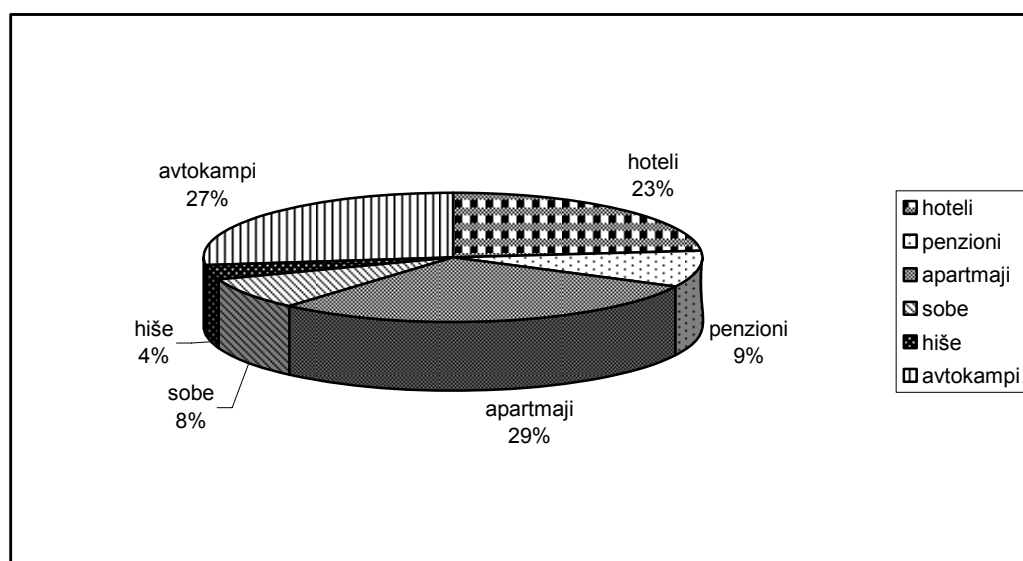
Vir: LTO Bohinj

Iz slike 5.1 je razvidna izrazita turistična sezona poleti, ki se začne junija in traja do konca septembra. Veliko je odvisno tudi od vremenskih razmer, ki sezono lahko še

podaljšajo, lahko pa se poletna sezona z nizkimi temperaturami zaključi ob koncu avgusta. Bohinj bolj privlači turiste poleti, saj jih v tem času pride tudi do 100.000. Zimska sezona pa se prične decembra in traja do marca.

Nastanitvene zmogljivosti so dokaj razpršene po vaseh, saj je največ prenočitvenih kapacitet v obliki apartmajev. Največ apartmajev se nahaja v posameznih hišah, kjer so domačini iz praznega dela hiše pogosto uredili apartma, namenjen oddajanju turistom. Prav zato, ker hiše pogosto niso bile zgrajene z namenom oddajanja apartmajev, ker imajo premajhno površino, je veliko apartmajev označenih le z dvema zvezdicama. Na drugem mestu po številu prenočitvenih kapacitet sta avtokampa v Ukancu in Bohinjski Bistrici. Skoraj četrtino vseh namestitvenih kapacitet v Bohinju predstavljajo hoteli. Kar nekaj hotelov je v precej slabem stanju; v zadnjem desetletju niso dočakali adaptacije, in stanje se samo še slabša. Strukturo nastanitvenih zmogljivosti prikazujem v sliki 5.2.

Slika 5.2 Struktura nastanitvenih zmogljivosti

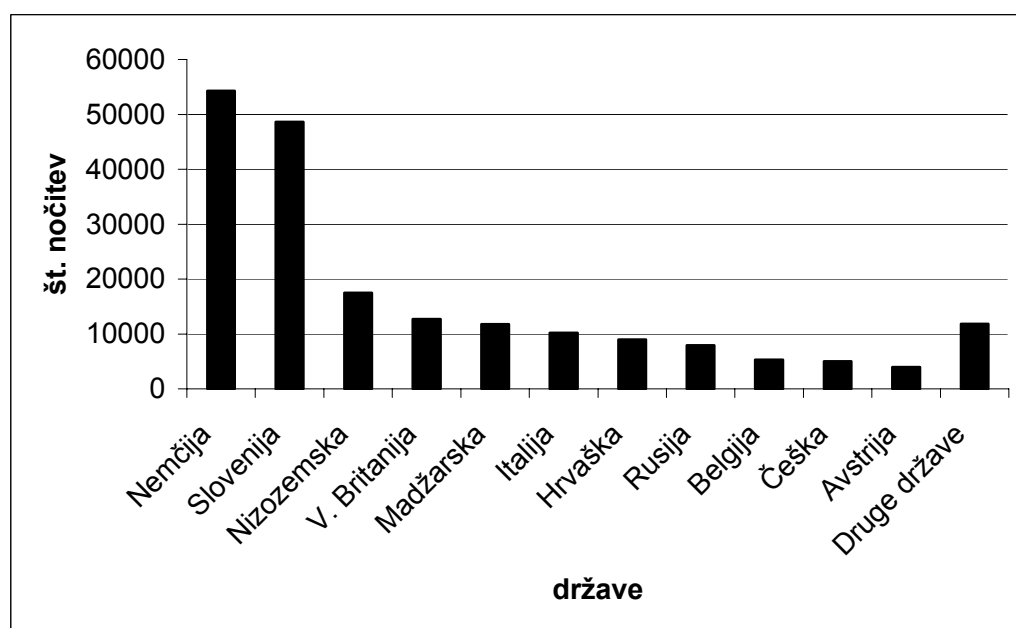

Vir: LTO Bohinj

5.2 Struktura nočitev

Strukturo nočitev v občini Bohinj za leto 2004 prikazujem v sliki 5.3.

Slika 5.3 Struktura nočitev v občini Bohinj za leto 2004

Vir: LTO Bohinj

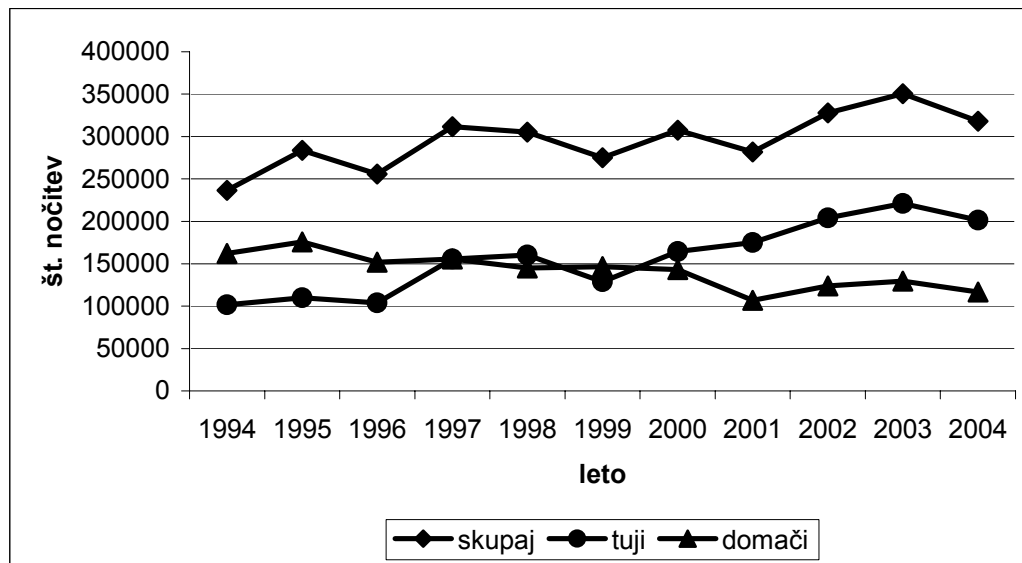
Podatek z zgornje slike nam kaže, da v ustvarjanju nočitev prepričljivo vodi Nemčija pri deležu tujih gostov. Sledi ji Nizozemska, Velika Britanija, Madžarska, Italija in Hrvaška. V zadnjem času pa se zaznava porast obiskovalcev držav, kot so Rusija, Češka, Izrael.

Tabela 5.1 Primerjava števila nočitev v obdobju 1994- 2004

Leto	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Št. nočitev	263546	283697	255754	311497	305123	275157	307523	281622	327777	350586	318135

Vir: LTO Bohinj

Slika 5.4 Nočitev gostov v obdobju 1994- 2004

Vir: LTO Bohinj

Leta 1991 je Bohinj, tako kot drugi kraji v regiji Julijske Alpe, doživel zlom tržišča. Čez noč je ostal brez tujih gostov, ki so zaradi razmer na Balkanu odpovedovali počitnice. V teh letih so bohinjski turizem reševali domači turisti, ki pa seveda niso mogli nadomestiti primanjkljaja gostov iz tujine. Okrevanje je bilo dokaj hitro in učinkovito. Že po 1996 se kaže rahel porast tujih gostov zaradi normaliziranja stanja na Balkanu, vendar pa to privede do upada domačih gostov, predvsem zato, ker Slovenci zopet pričnejo zahajati na počitnice na jadransko obalo.

6 ZADOVOLJSTVO IN PRIČAKOVANJA DOMAČINOV IN OBISKOVALCEV BOHINJA

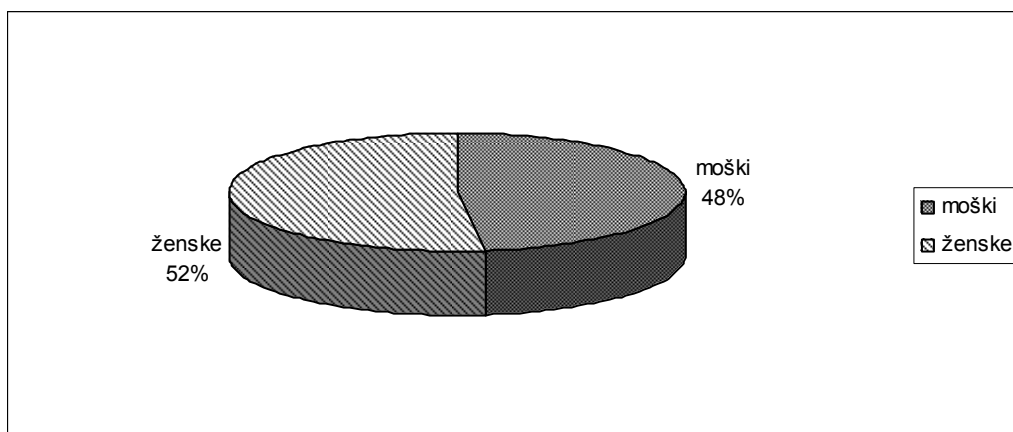
Kot predvideno metodo raziskovanja sem izbrala anketni vprašalnik. Oblikovala sem dva anketna vprašalnika in sicer za obiskovalce Bohinja in za prebivalce Bohinja. S podobnostjo vprašanj sem hotela doseči primerjavo mišljenja obiskovalcev in domačinov. V vzorec sem zajela 50 obiskovalcev in 50 prebivalcev Bohinja.

6.1 Analiza anketnega vprašalnika, namenjenega obiskovalcem Bohinja

6.1.1 Struktura vzorca anketirancev

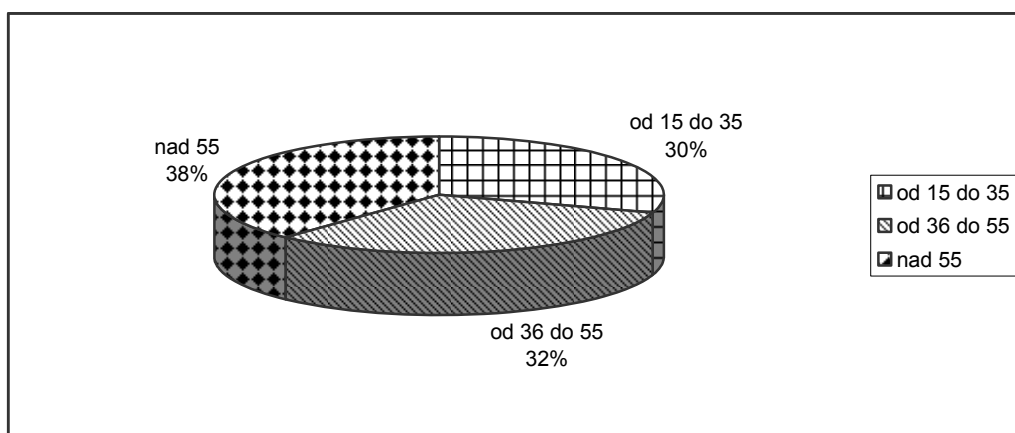
Najprej je predstavljen vzorec po demografskih spremenljivkah.

Slika 6.1 Struktura anketirancev po spolu

V anketo je bilo zajetih 48% moških in 52% žensk.

Slika 6.2 Starostna struktura obiskovalcev

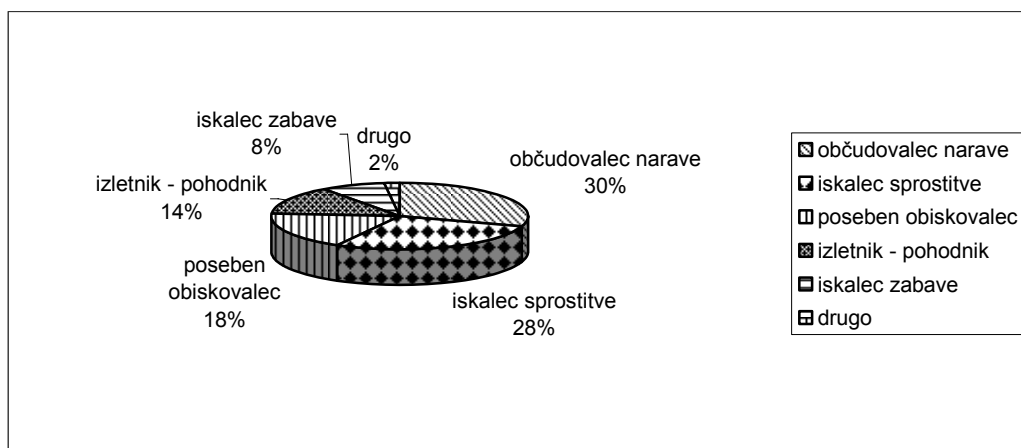

Anketiranci so enakomerno razpršeni po vseh starostnih skupinah. Prevladuje starostna skupina nad 55 let s 38% deležem.

6.1.2 Vsebinska vprašanja

V nadaljevanju so predstavljeni rezultati, pridobljeni na osnovi vsebinskih vprašanj. Najprej sem želela spoznati, kakšne so ciljne skupine gostov, saj marketinška literatura predlaga segmentacijo na osnovi vedenjskih kriterijev, kot so odnosi, motivi in pričakovanja.

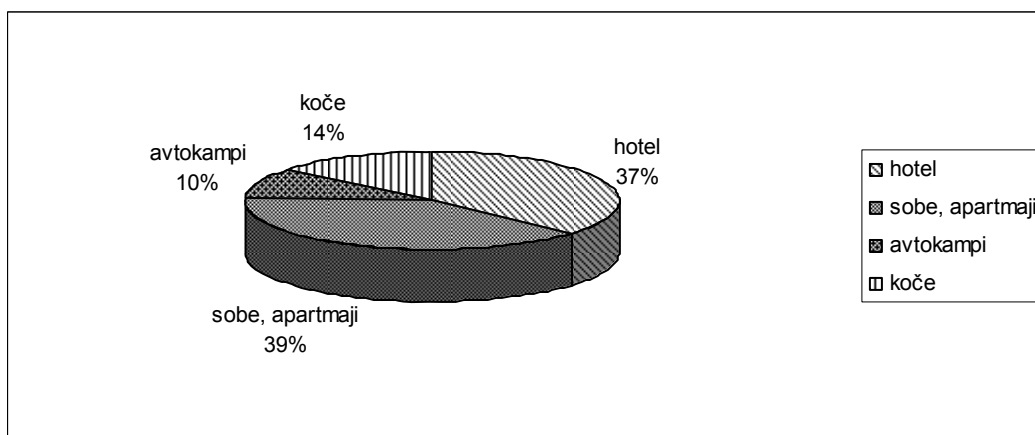
Slika 6.3 Struktura ciljnih skupin gostov

Ugotovila sem, da je največji delež, kar 30% anketiranih občudovalcev narave. Sledijo jim tisti, ki v Bohinju iščejo predvsem sprostitve, teh je 28%. Glede na to, da je Bohinj že desetletja znan po neokrnjeni naravi in mirnem vzdušju, to ni presenetljiv rezultat.

Z naslednjima dvema vprašanjema sem želela izvedeti, kje so obiskovalci nastanjeni in na kakšen način si izbirajo nastanitev.

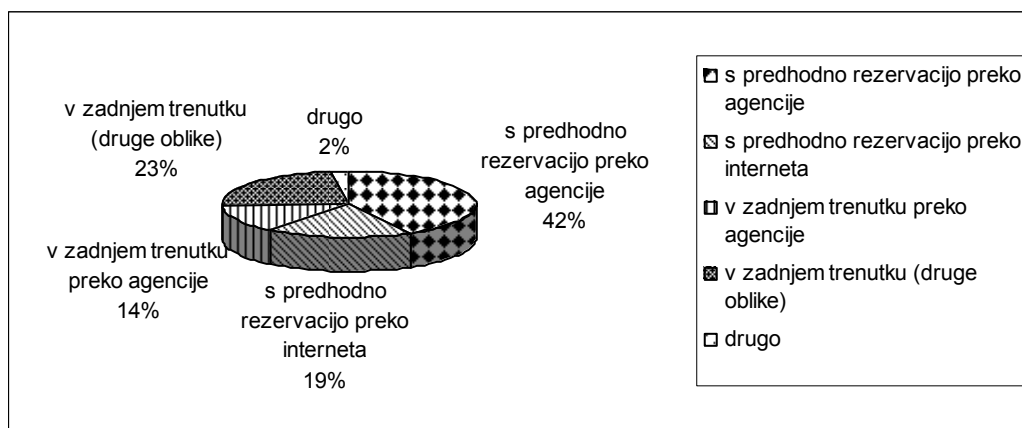
Slika 6.4 Nastanitev obiskovalcev

Že uvodoma smo ugotovili, da je največ namestitvenih kapacitet v deležu zasebnih sob in apartmajev, sledijo jih hotelske zmogljivosti, zato je rezultat odgovorov na vprašanje, kje so nastanjeni obiskovalci Bohinja, pričakovan. Največ obiskovalcev, kar

39%, se namesti v zasebne sobe in apartmaje, sledi jim nastanitev v hotelih s 37% deležem, medtem ko je v planinskih kočah nastanjenih 14% obiskovalcev, v avtokampih pa 10% gostov Bohinja.

Slika 6.5 Način izbire nastanitve

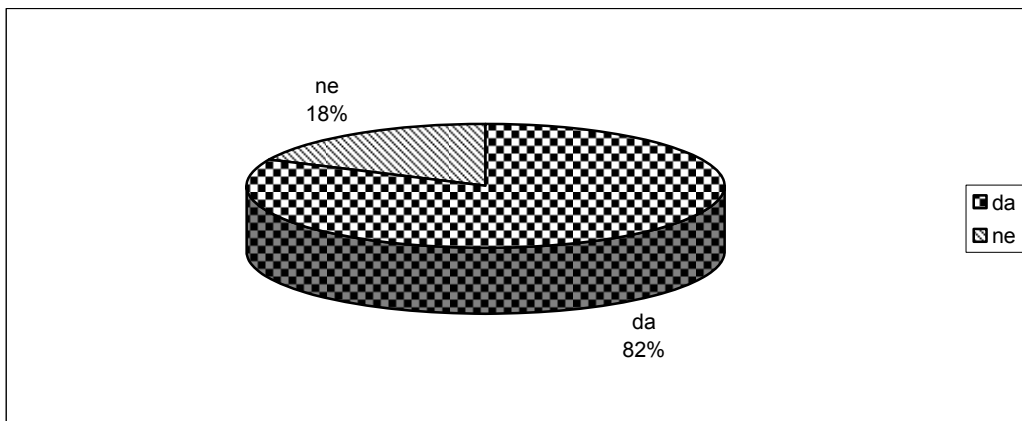

Analiza odgovorov nam kaže, da je največ gostov Bohinja agencijskih gostov, saj jih kar 42% opravi rezervacijo svoje namestitve pred prihodom v kraj s pomočjo agencije. Sledijo jim gostje, ki se za nastanitev odločijo v zadnjem trenutku, vendar ne preko agencije; običajno so to individualni gostje, ki pridejo v Bohinj sami. Teh je skoraj ena četrtnina oz. 23%. Takoj za njimi so gostje, ki pridejo v kraj s predhodno rezervacijo, ki jo opravijo preko interneta, takšnih gostov je 19%. Dobra desetina ali 14% gostov se za obisk odloči v zadnjem trenutku, ko obiše Bohinj s pomočjo agencije. Le malo oz. 2% gostov je takih, ki opravijo rezervacijo na drugačen način.

Z naslednjimi štirimi vprašanji sem poskušala dobiti vpogled v mnenje gostov o ponudbi v Bohinju, prva tri vprašanja se nanašajo na turistično, četrto pa na gostinsko ponudbo.

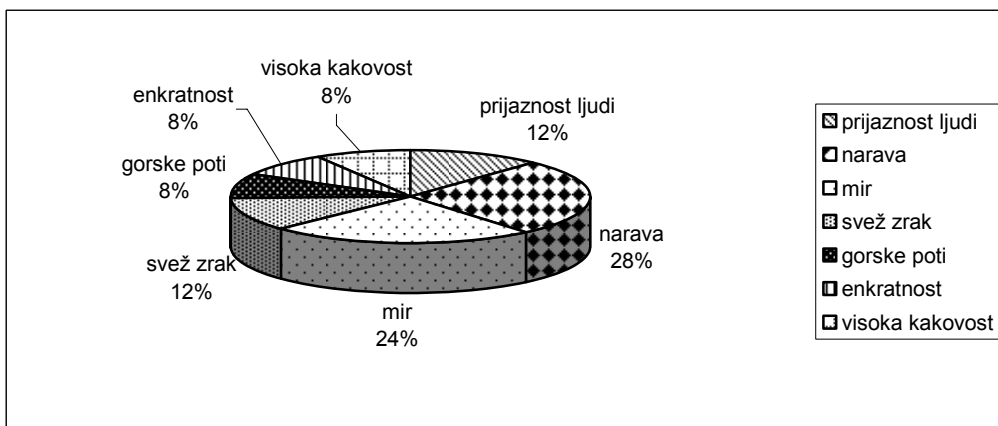
S prvim vprašanjem sem raziskovala, ali so gostje Bohinja zadovoljni s turistično ponudbo na splošno. Pri tem je velika večina ali 82% anketiranih dala pritrdilen odgovor, medtem ko je bilo 18% gostov nezadovoljnih s turistično ponudbo v Bohinju. Njihove odgovore prikazujem na sliki 6.6.

Slika 6.6 Zadovoljstvo s turistično ponudbo

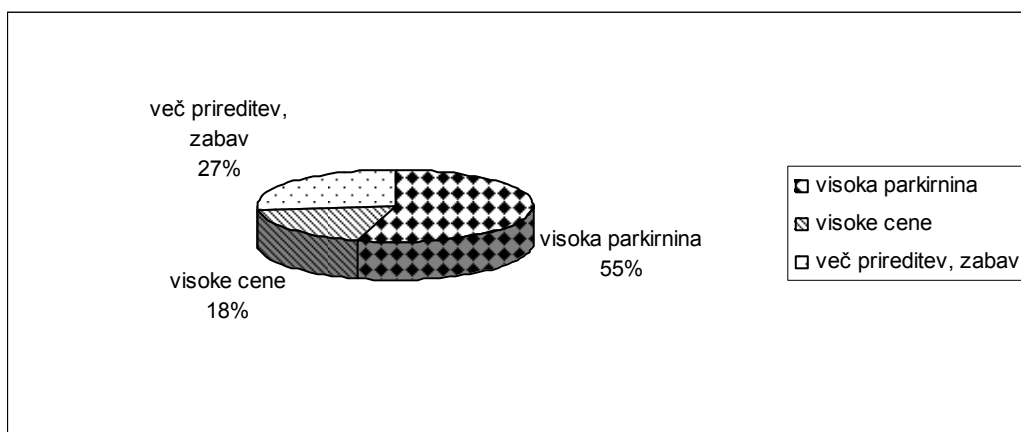
Ko so gostje ocenjevali odlike turistične ponudbe, so imeli na izbiro več možnosti. Najpogosteje oz. v 28% primerov so se odločili za naravo, sledi ji mir, ki ga najdejo v Bohinju. Prijaznost ljudi in svež zrak sta odliki, ki ju je izbralo po 12% gostov. V enakem razmerju, po 8% vsaka, pa jim sledijo gorske poti, enkratnost in visoka kakovost kot odlike turistične ponudbe v Bohinju. Prikazujem jih v sliki 6.7.

Slika 6.7 Odlike turistične ponudbe

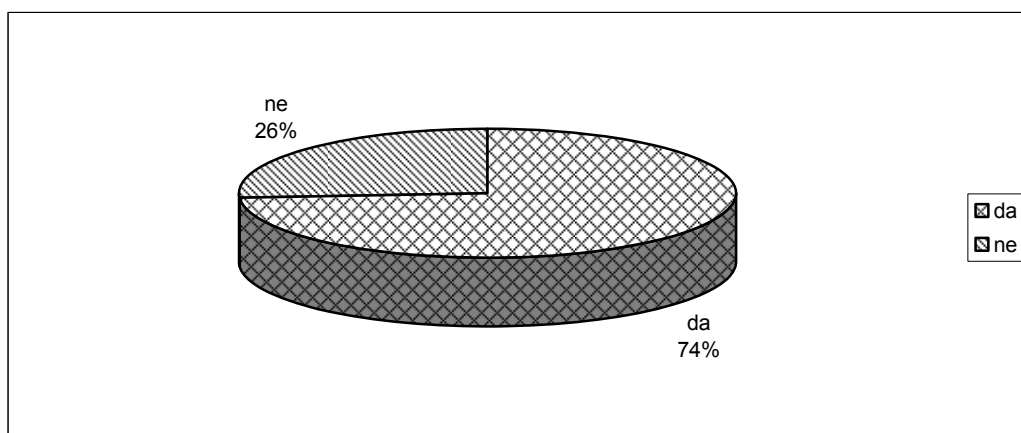
Ko so gostje ocenjevali slabosti turistične ponudbe, so imeli na izbiro tri možnosti, ki se v Bohinju že dolgo časa kažejo kot dejavniki, ki omejujejo ponudbo v Bohinju. Obiskovalce najbolj moti visoka parkirna, in sicer v 55%. V 27% si želijo več prireditev in zabav, medtem ko jih visoke cene storitev ne motijo preveč, le 18% gostov je cene označilo kot slabost. Slabosti turistične ponudbe so prikazane na sliki 6.8.

Slika 6.8 Slabosti turistične ponudbe

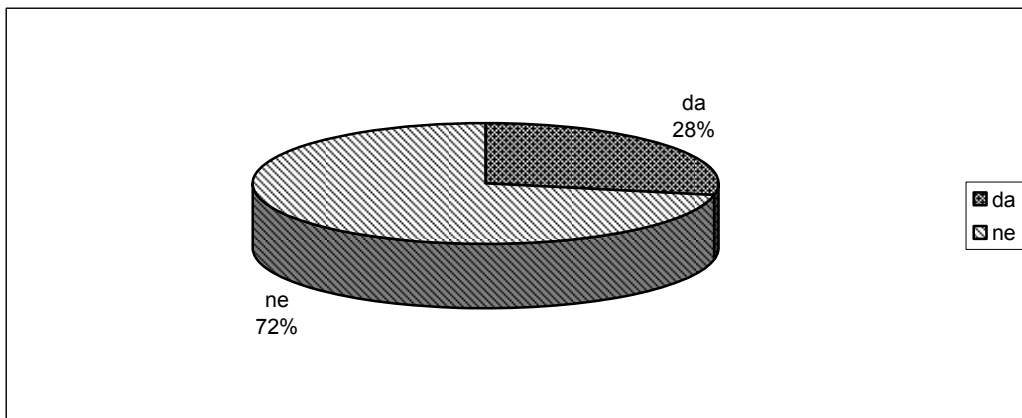
Glede kakovosti gostinskih storitev so gostje podali precej visoko oceno, saj kar tri četrtine oz. 74% obiskovalcev meni, da je za kakovost teh storitev dobro poskrbljeno, medtem ko jih 26% meni drugače.

Slika 6.9 Kakovost gostinske ponudbe

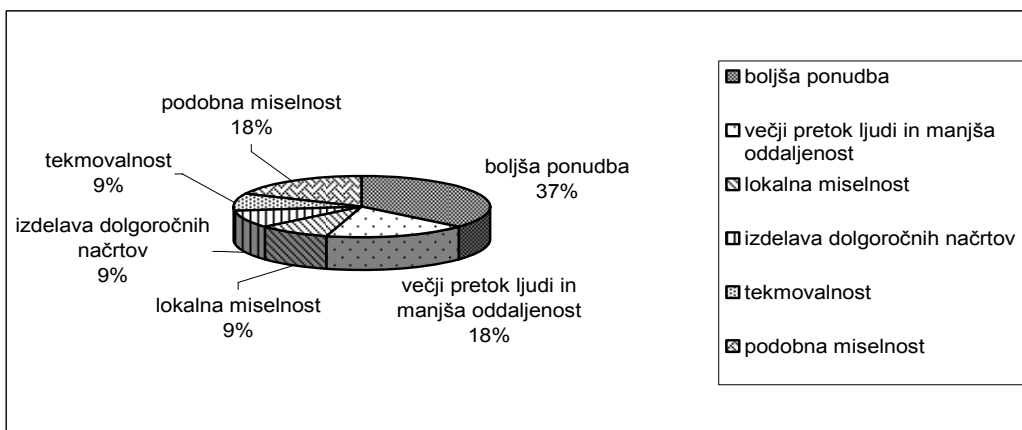
Z naslednjima dvema vprašanjema sem goste spraševala o konkurenci, pri čemer me je najprej zanimalo, ali konkurenca vpliva na razvoj turistične ponudbe.

Slika 6.10 Vpliv konkurence

Pri tem jih je 72% menilo, da konkurenca ne vpliva na razvoj, 28% pa jih je bilo mnenja, da konkurenca vpliva na razvoj turistične ponudbe. Le-ti so kot prednosti konkurenčnih območij navedli:

Slika 6.11 Prednosti konkurenčnih območij

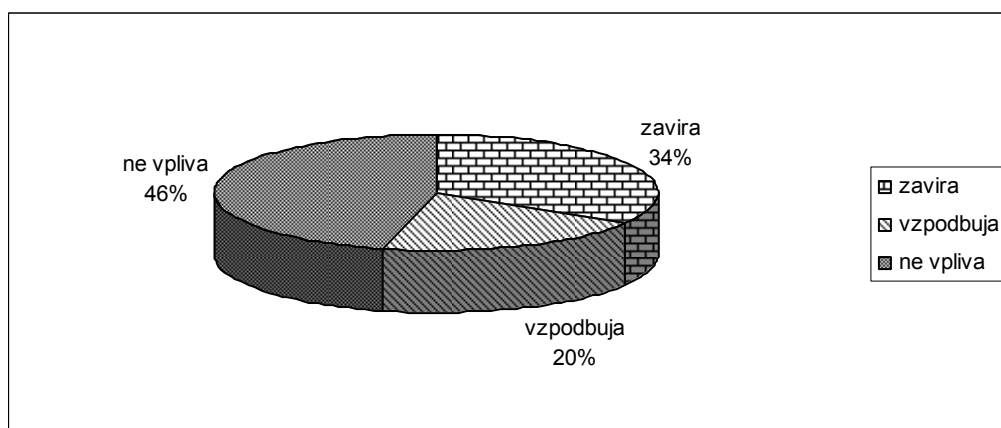

V 37% primerov boljšo ponudbo; 18% jih meni, da je obisk v konkurenčnih krajih boljši zaradi večjega pretoka ljudi in večje oddaljenosti Bohinja od njih. Podobna miselnost in s tem bolj usklajeno delovanje je naslednja prednost konkurence, o čemer

je prepričanih 18% vprašanih. Sledijo jim dejavniki, kot so večja tekmovalnost, izdelava dolgoročnih načrtov in boljša miselnost o turizmu v samem kraju.

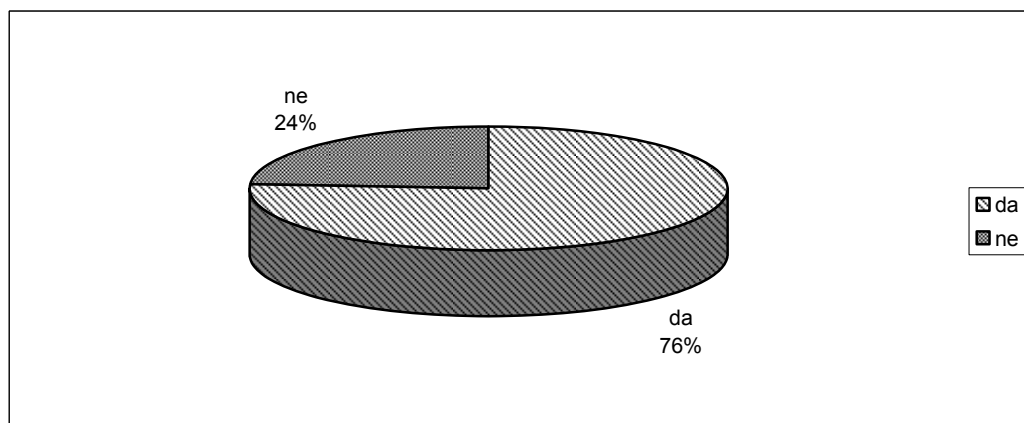
Z naslednjima dvema vprašanjema sem poskušala pridobiti mnenje gostov o TNP.

Slika 6.12 Vpliv TNP na turistično ponudbo

Na vprašanje o vplivu TNP na turistično ponudbo je 46% gostov odgovorilo, da TNP ne vpliva na turistično ponudbo v Bohinju, kar 34% jih meni, da jo celo zavira, medtem ko jih je le 20% prepričanih, da TNP vzpodbudno vpliva na turistično ponudbo.

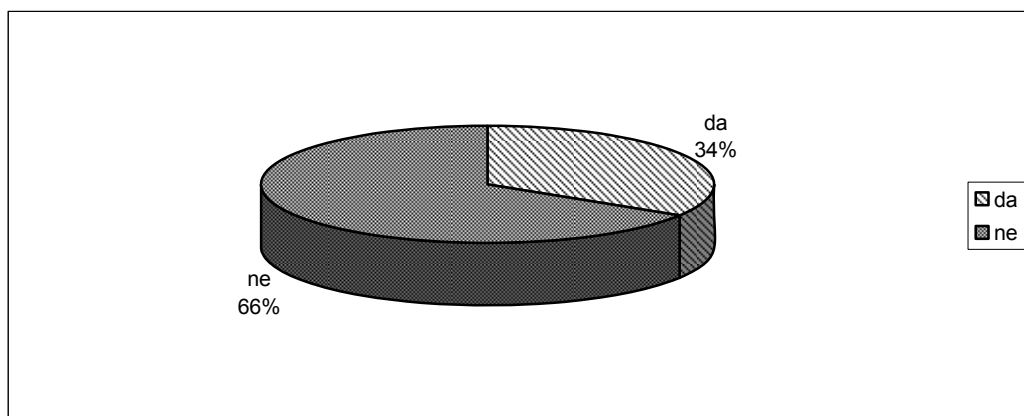
Slika 6.13 Omejitev prometa v TNP

Omejitev prometa v TNP je eno izmed vprašanj, ki se v Bohinju pojavljajo že precej časa. To je namreč dejavnik, ki lahko pomembno vpliva na kakovost naravnega okolja v parku. Zanimalo me je, kaj o tem menijo gostje Bohinja. Kar tri četrtine jih meni, da bi bilo potrebno promet omejiti, medtem ko jih je ena četrtina proti omejevanju.

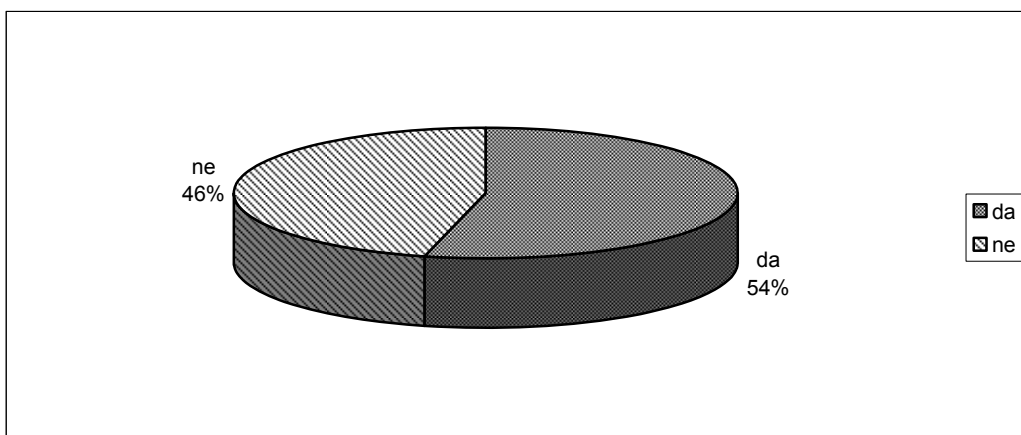
Promoviranje turističnih storitev je področje, ki mu ponudniki v zadnjem času namenjajo več pozornosti, mene pa je zanimalo, kaj o tem menijo turisti.

Slika 6.14 Zadostnost promocije Slovenije

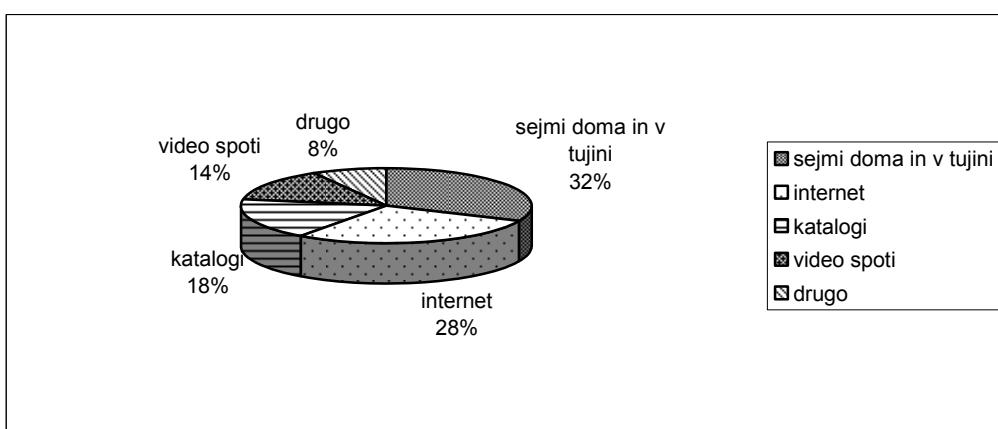
Obiskovalci so ocenili, da je promocija Slovenije nezadostna, takšnih je bilo 66% anketiranih, precej manj, to je 34%, pa jih je nasprotnega mnenja.

Slika 6.15 Zadostnost promocije Bohinja

Glede promocije Bohinja kot turističnega cilja je 54% anketiranih menilo, da je ta boljša, kot je promocija Slovenije. Nasprotnega mnenja je 46% vprašanih.

Slika 6.16 Vrste oglaševanja

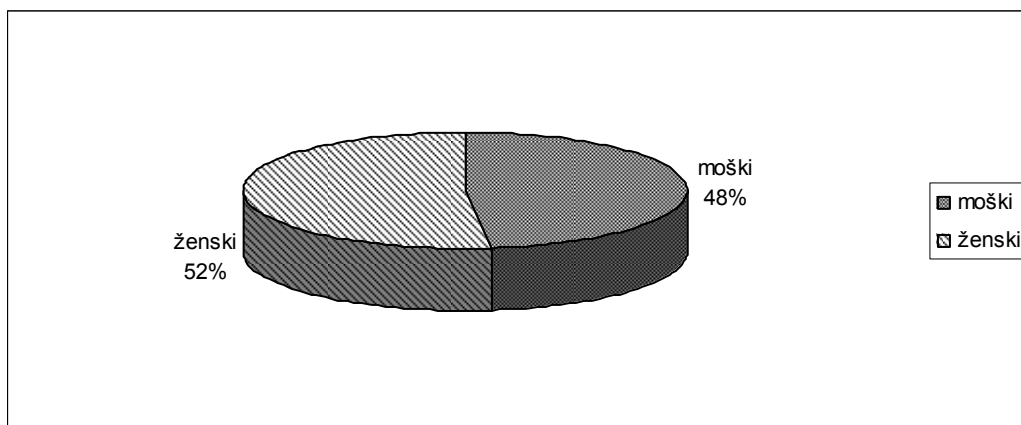
Kot najpomembnejša vrsta oglaševanja se zdi gostom v 32% primerov nastopanje na sejmih doma in v tujini, za oglaševanje preko interneta se je odločilo 28% anketiranih. Temu sledijo kot primerna vrsta oglaševanja, katalogi (18%) in videospoti. Zanimivo je, da se je 8% vprašanih odločilo za možnost »drugo«, pri čemer so izpostavljali predvsem to, da nobena vrsta oglaševanja ni primerna, saj menijo, da bi pretirano oglaševanje lahko negativno vplivalo na turizem v Bohinju in uničilo njegovo največjo prednost – mir.

6.2 Analiza anketnega vprašalnika, namenjenega prebivalcem Bohinja

Začetni del anketnega vprašalnika se nanaša na strukturo anketirancev po spolu in starosti ter na način njihove povezanosti s turizmom.

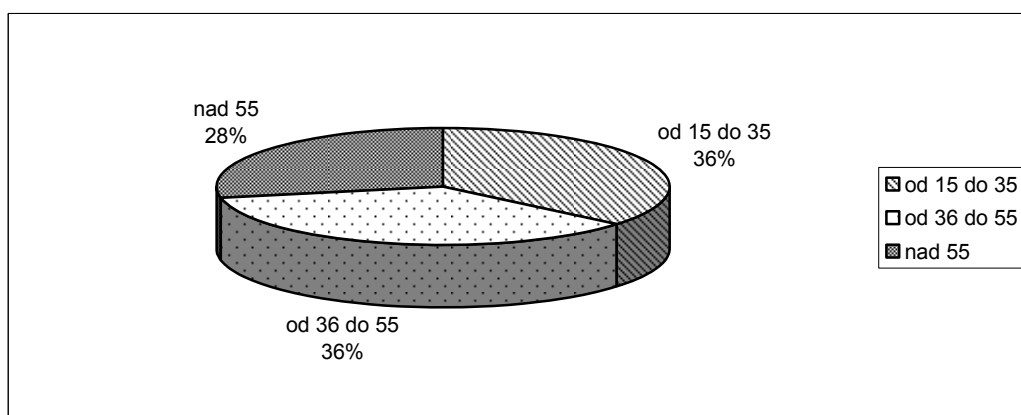
6.2.1 Struktura anketirancev

Slika 6.17 Struktura anketirancev po spolu

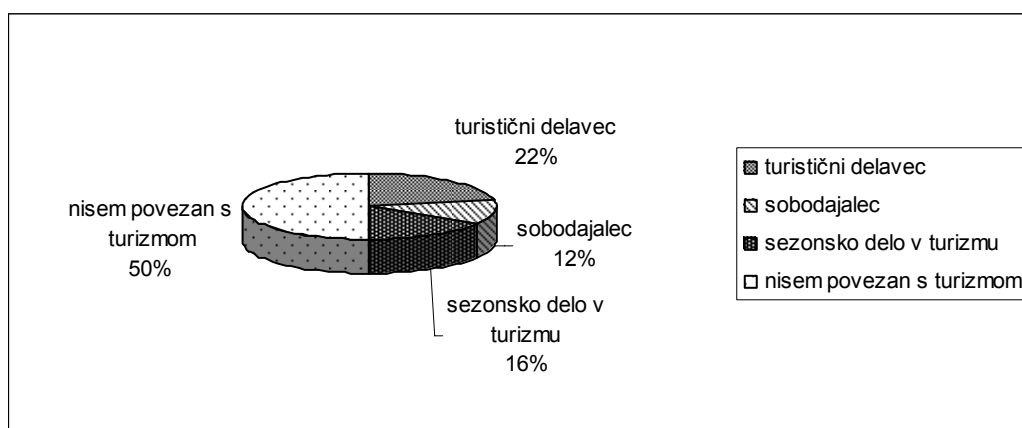
Med anketo zajetimi je bilo 48% moških in 52% žensk.

Slika 6.18 Starostna struktura

Anketiranci so dokaj enakomerno razpršeni po treh starostnih skupinah, in sicer jih je v skupini od 15 do 35 let 36%, v skupini od 36 do 55 tudi 36%, medtem ko je starejših od 55 let nekoliko manj, le 2,8%.

Slika 6.19 Način povezanosti s turizmom

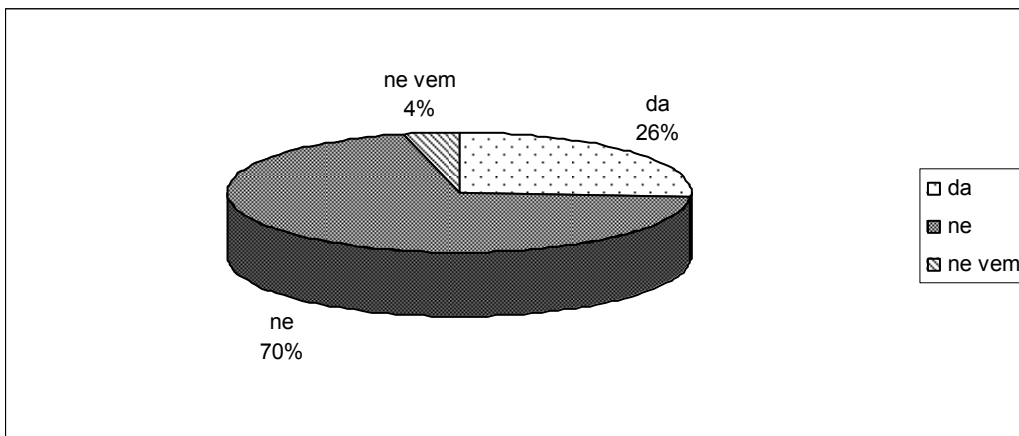

S tretjim vprašanjem sem poskušala opredeliti strukturo anketiranih glede na način njihove povezave s turizmom. Rezultati so pokazali, da kar polovica anketiranih ni povezana s turizmom. Rezultati so pokazali, da kar polovica anketiranih ni povezana s turizmom, 22% je turističnih delavcev, 12% anketiranih se ukvarja z oddajanjem sob in apartmajev, 16% pa je takih, ki se z delom v turizmu ukvarjajo le med sezono.

6.2.2 Vsebinska vprašanja

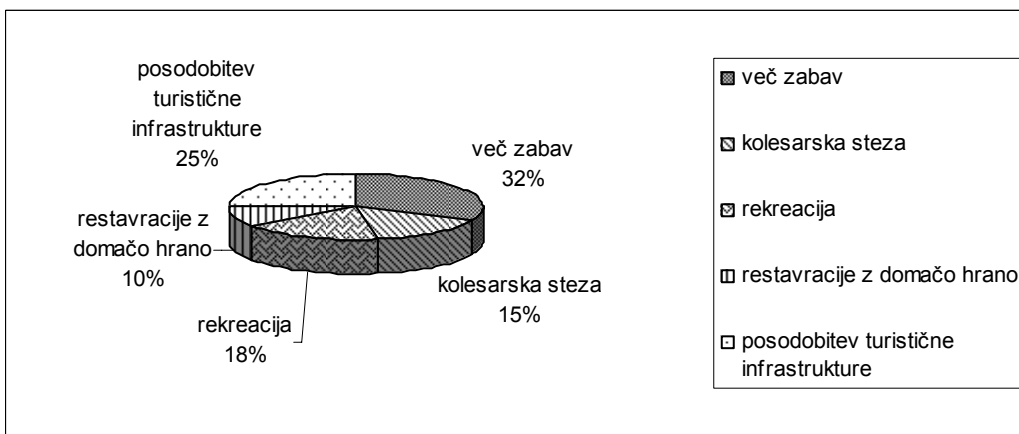
V nadaljevanju so predstavljeni rezultati, ki so pridobljeni na osnovi vsebinskih vprašanj; glavni vsebinski sklopi so: turistična ponudba, varstvo okolja, razvoj turizma in promocija.

Slika 6.20 Zadovoljstvo s turistično ponudbo

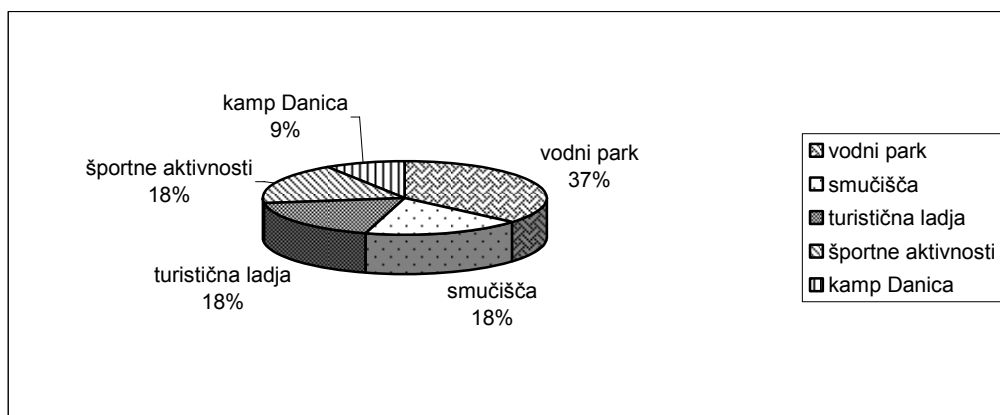
Zadovoljstvo anketiranih s turistično ponudbo je na splošno slabo, saj kar 70% vprašanih trdi, da so z njo nezadovoljni, zadovoljnih je le ena četrtnina oz. 26%, medtem ko se 4% vprašanih niso mogli opredeliti.

Slika 6.21 Spremembe v turistični ponudbi

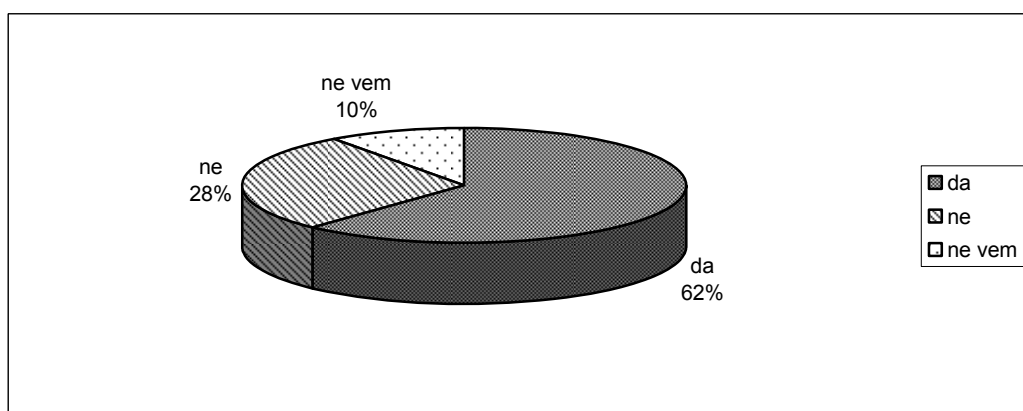
Glede na to, da domačini večinoma niso zadovoljni s turistično ponudbo, bi dodali in spremenili vrsto stvari. Tako bi 32% domačinov poskrbelo za več zabav, sledijo jim tisti, ki menijo, da bi bilo potrebno posodobiti turistično infrastrukturo – teh je 25%. Prav tako bi domačini v 18% primerov v turistični ponudbi poskrbeli za več rekreacije, v 15% pa za več kolesarskih stez, medtem ko bi 10% vprašanih v turistični ponudbi povečalo število restavracij z domačo hrano.

Slika 6.22 Odlike turistične ponudbe

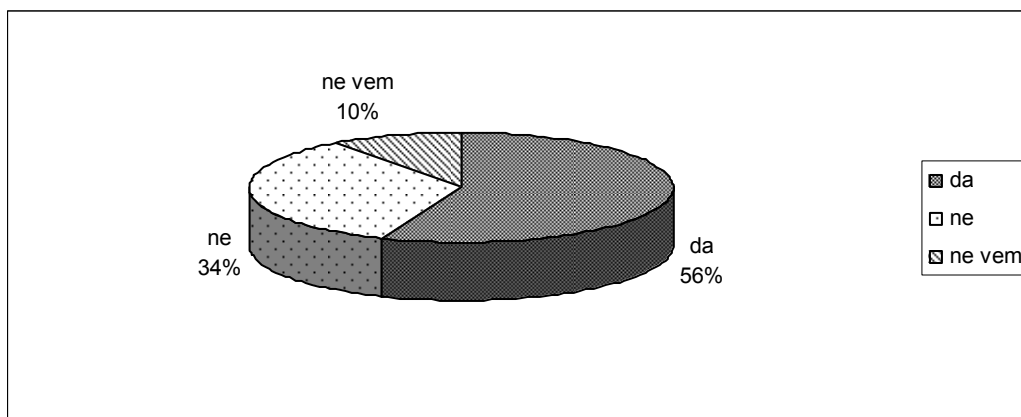
Domačini so kot največjo odliko turistične ponudbe Bohinja izpostavili Vodni park, kar s 37% deležem. Sledijo smučišča, turistična ladja in športne aktivnosti, vsaka s po 18% deležem, in z 9% deležem ponudba in urejenost kampa Danica.

Slika 6.23 Kakovost gostinskih storitev

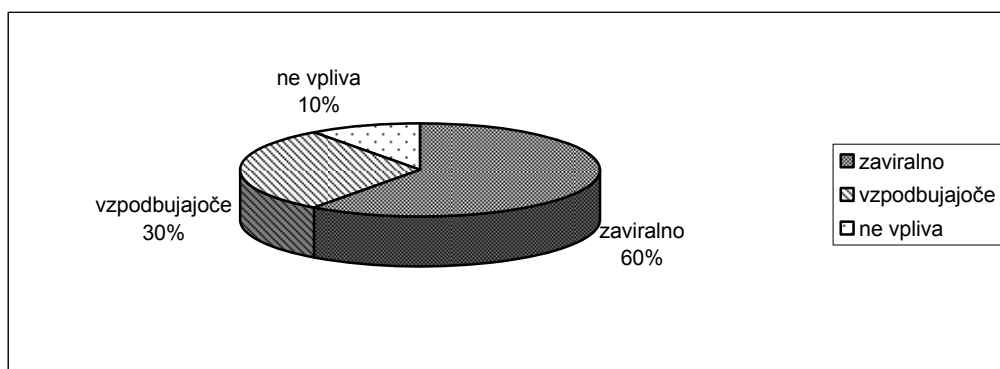
S kakovostjo gostinskih storitev je zadovoljnih kar 62% vprašanih, slaba tretjina oz. 28% jih meni, da je kakovost nizka, medtem ko se 10% anketiranih ni opredelilo glede gostinskih storitev.

Slika 6.24 Vpliv konkurence na razvoj turistične ponudbe

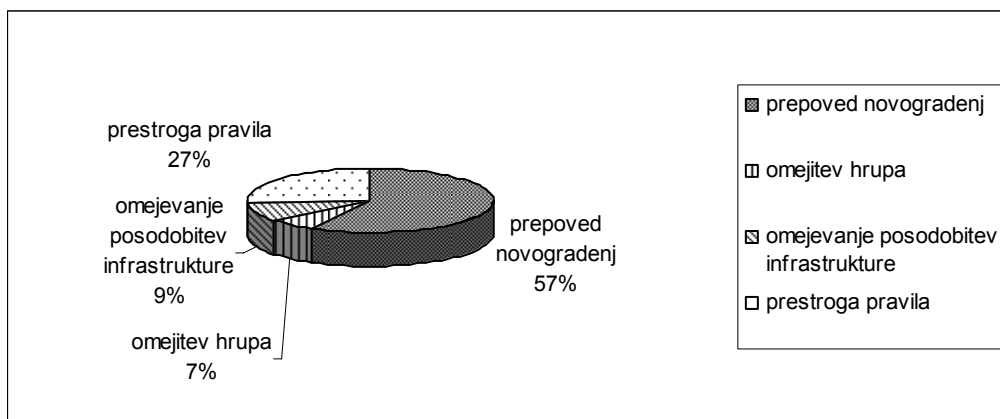
Več kot polovica oz. 56% domačinov je prepričana, da konkurenca na lokalni ravni (Bled, Bovec, Kranjska Gora) vpliva na razvoj turistične ponudbe, ena tretjina ali 34% pa se jih s to trditvijo ne strinja. Ena desetina vprašanih se o vplivu konkurence na razvoj turistične ponudbe ni mogla opredeliti.

Slika 6.25 Splošen vpliv TNP na turistično ponudbo

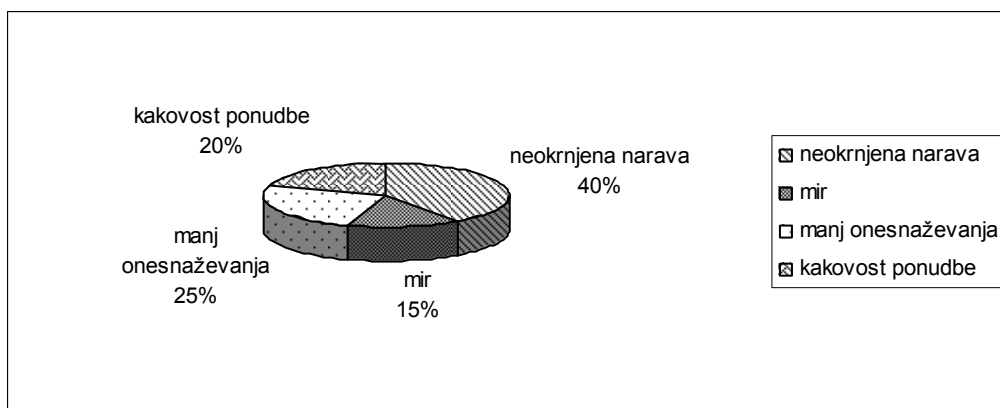
S tem vprašanjem sem poskušala ugotoviti, kako naj bi obstoj TNP vplival na turistično ponudbo v Bohinju. Ugotovila sem, da je kar 60% domačinov prepričanih, da TNP zaviralno vpliva na turistično ponudbo, le 30% jih je prepričanih o nasprotnem, medtem ko se 10% vprašanih ni moglo opredeliti.

Slika 6.26 Vrste zaviralnih dejavnikov

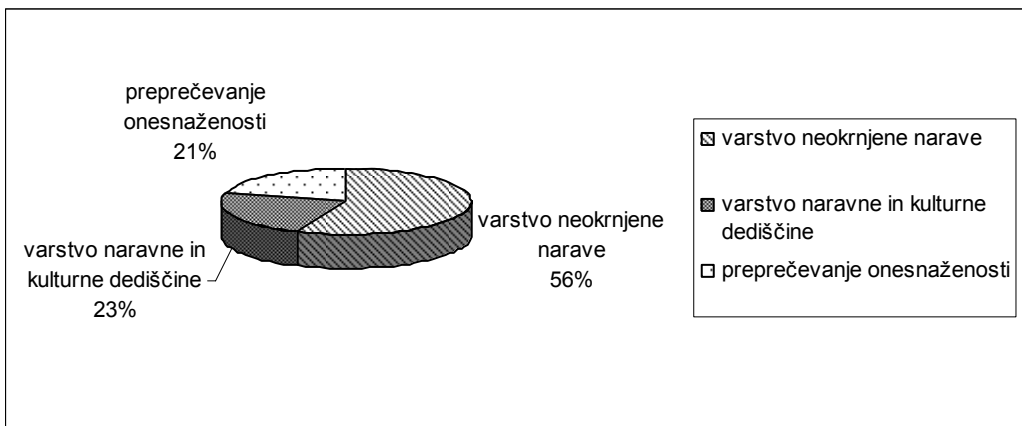
Razloge za zaviranje razvoja turistične ponudbe v Bohinju gre po mnenju domačinov iskati v mnogih dejavnikih, med njimi so kot najpomembnejšega ocenili prepoved novogradenj v TNP s 57%, sledi mu postavitvev preostrogih pravil s 17%, omejevanje posodobitve infrastrukture z 9% in omejitev hrupa s 7%.

Slika 6.27 Vrste vzpodbujajočih dejavnikov

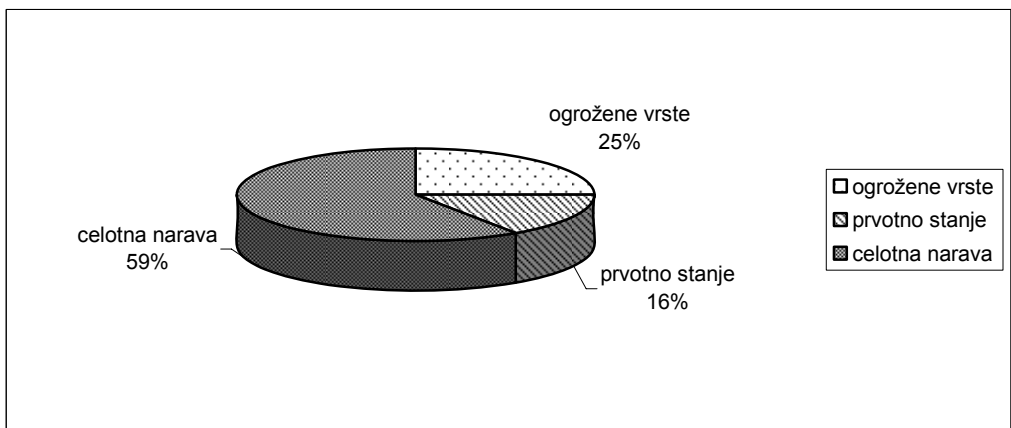
Nekateri domačini pa menijo, da obstoj TNP vpliva vzpodbujajoče na razvoj TNP-ja. V 40% zaradi neokrnjene narave, v 25% zaradi manjše onesnaženosti, v 20% zaradi kakovostne ponudbe in v 10% zaradi miru.

Slika 6.28 Razumevanje pojma varstva okolja

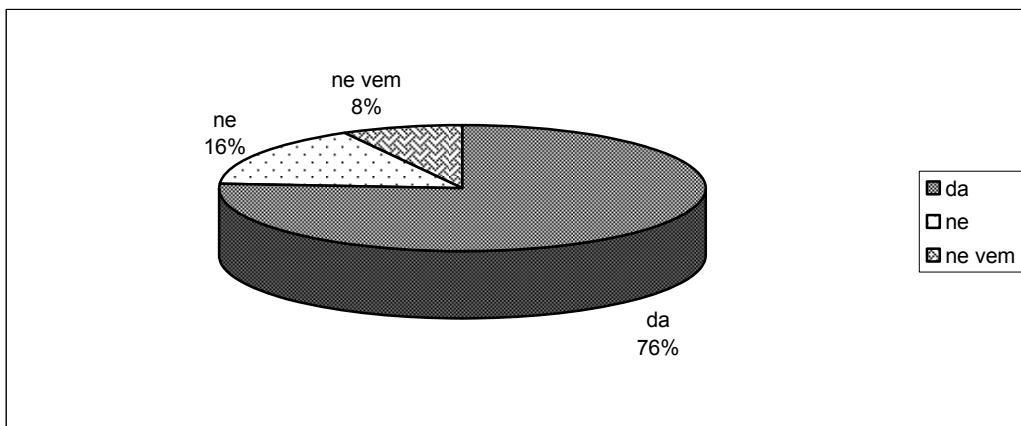
V anketi sem glede razumevanja pojma varstva okolja dobila različne odgovore, ki pa jih lahko združim v tri vsebinske sklope: varstvo narave, varstvo kulturne dediščine in preprečevanje onesnaženosti. Domačini pod pojmom varstvo okolja v dobri polovici primerov razumejo varstvo neokrnjene narave, v 23% je to varovanje naravne in kulturne dediščine, v 21% pa preprečevanje onesnaženosti.

Slika 6.29 Poseben poudarek pri varstvu okolja

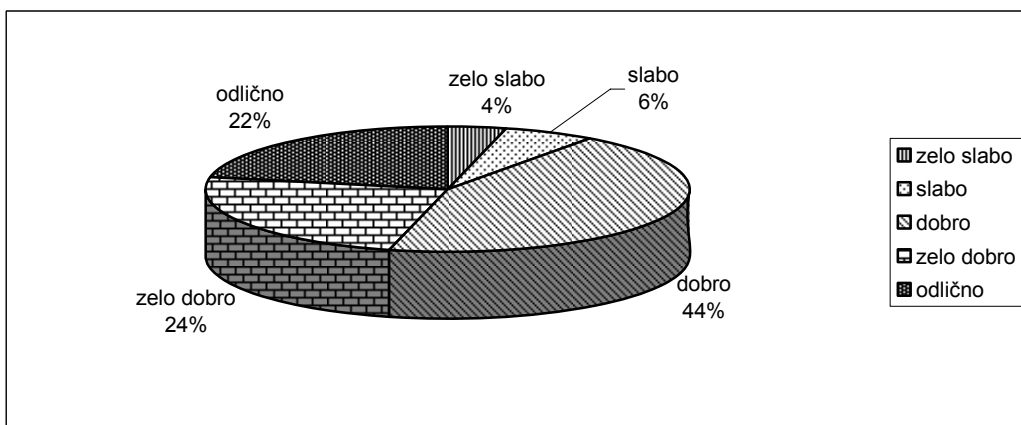
Pri vprašanju, komu bi pri varstvu okolja namenili največ pozornosti, sem prav tako dobila nekaj različnih odgovorov, ki jih lahko združim v tri vsebinske sklope. Tako bi domačini največji poudarek, v 59% primerov, dali varovanju celotne narave, v 25% primerov ogroženim vrstam rastlinstva in živalstva, medtem ko jih 16% meni, da bi morali vzpostavljati in varovati prvotno stanje.

Slika 6.30 Omejitev prometa v TNP

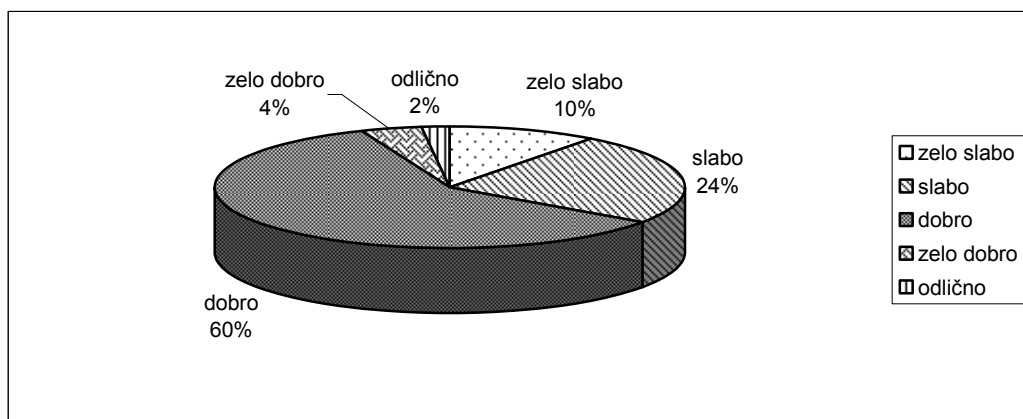
Že iz odgovorov na prejšnji dve vprašanji je razvidno, da se domačini na splošno zavzemajo za varovanje okolja, zato ni presenetljivo, da se jih kar 76% strinja z omejitvijo prometa v TNP, medtem ko jih je proti le 16%, medtem ko se jih 10% ni opredelilo.

Slika 6.31 Razvoj turističnega centra v Bohinjski Bistrici

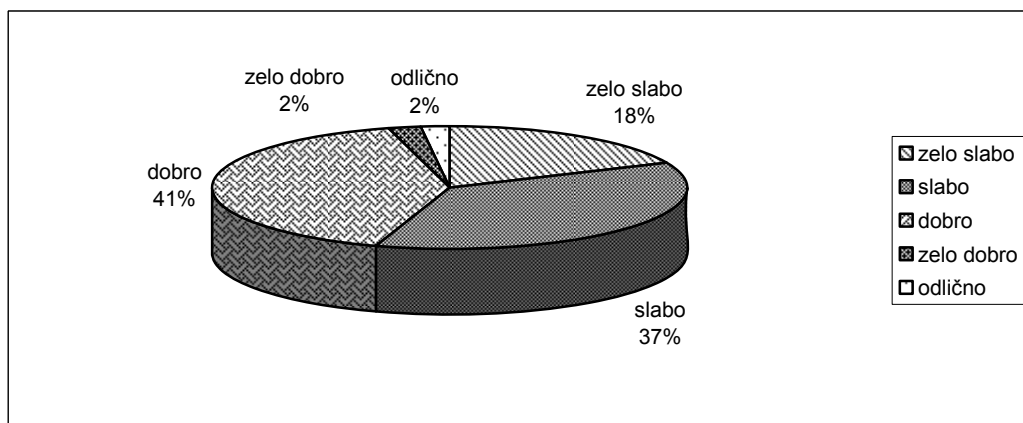
Po Bohinju že nekaj časa kroži zamisel o razvoju turističnega centra v Bohinjski Bistrici. Z vprašanjem sem preverjala pogled domačinov nanjo in ugotovila, da domačini v večini primerov idejo kar dobro sprejemajo. Dobra petina ali 22% jih namreč meni, da je to odlična zamisel, 24% idejo ocenjuje kot zelo dobro, 44% pa kot dobro. Le 6% jih je zamisel ocenilo kot slabo oz. 4% kot zelo slabo.

Slika 6.32 Ocena promocije Slovenije

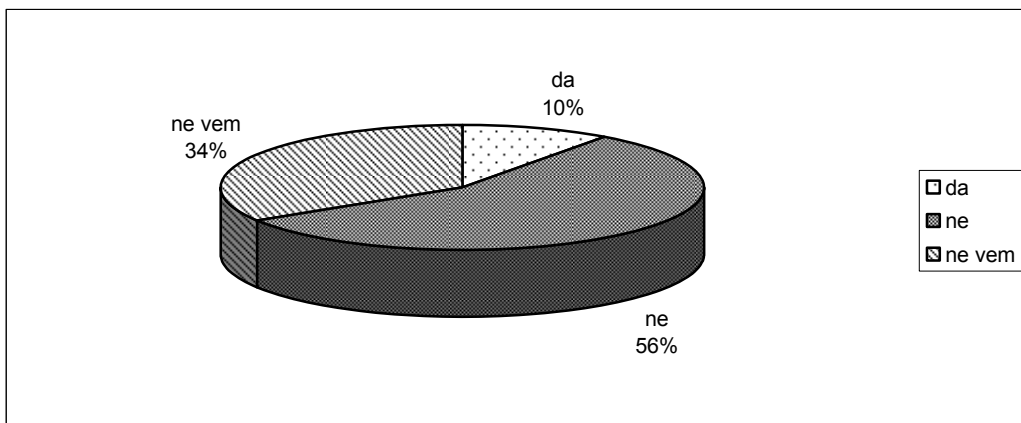
Lahko trdim, da domačini ocenjujejo promocijo Slovenije v povprečju kot dobro, saj jih je o tem prepričanih 60%, 4% menijo, da je zelo dobra, 2% pa, da je odlična. Da je promocija Slovenije slaba, meni ena četrtna vprašanih, 10% pa jih meni, da je promocija zelo slaba.

Slika 6.33 Ocena promocije Bohinja

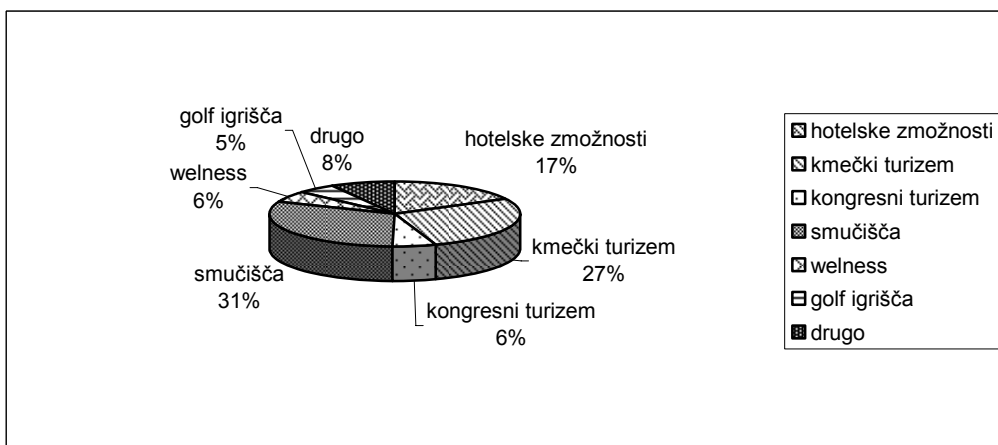
Po mnenju anketiranih je promocija Bohinja slabša od promocije Slovenije. Kot dobro jo je ocenilo manjši odstotek vprašanih, to je 41%; kot zelo dobro 2% in kot odlično tudi 2%. Kot slabo pa jo ocenjuje kar 37% in kot zelo slabo 18% vprašanih domačinov.

Slika 6.34 Finančna sposobnost občine za nadaljnji razvoj turizma

Finančno sposobnost občine Bohinj za nadaljnji razvoj turizma so domačini ocenili kot slabo, kar tretjina pa tega ni mogla oceniti. Več kot polovica jih meni, da občina nima zadostne finančne sposobnosti, medtem ko je o nasprotnem prepričanih le 10% vprašanih.

Slika 6.35 Struktura vlaganj v turistično ponudbo

V zvezi s strukturo vlaganj v turistično ponudbo imajo domačini dokaj raznolika mnenja. Slaba tretjina jih je prepričanih, da bi morali več vlagati v smučišča, 27% jih meni, da so najkoristnejša vlaganja v razvoj kmečkega turizma, 17% bi jih vlagalo v razvoj hotelskih zmožnosti, 6% v razvoj wellness storitev, 5% v golf igrišča. Kot

možnost »drugo« je izbralo 8% domačinov, ki pa so pod to možnost navedli: razvoj eko-turizma, vlaganja v zasebne sobe in apartmaje, športni center, kazino.

6.3 Zaključne ugotovitve ankete

S podobnostjo nekaterih vprašanj v obeh anketnih vprašalnikih sem hotela doseči primerjavo mišljenja med obiskovalci in med prebivalci Bohinja. V nadaljevanju predstavljam zaključne ugotovitve ankete.

Kakšno je zadovoljstvo obiskovalcev s turistično ponudbo in pa mnenje domačinov? Ali turistična ponudba zadovoljuje pričakovanja obiskovalcev? Kaj bi dodali, spremenili in kaj izpostavili kot zelo dobro?

Gostje, turisti so s turistično ponudbo zadovoljni; takšni so predvsem tisti, ki so imeli organizirane počitnice; nekaj nezadovoljstva se kaže le pri enodnevnih obiskovalcih, ki so zaradi visokih cen in parkirnin rahlo razočarani. Zanimivo je, da domačini v višjem odstotku menijo, da turistična ponudba ni zadovoljiva glede na pričakovanja odjemalcev. To je dobro, saj bi lahko glede na takšno miselnost vrsto stvari še spremenili in dodali. Ravno pri tem vprašanju, kaj dodati, spremeniti in izpostaviti kot zelo dobro, je prišlo med domačini in obiskovalci do nekaterih razlik. Turisti vidijo veliko prednost že v neokrnjeni naravi, enkratnosti, gorskih poteh in razgledih. Domačini pa so kot zelo dobre stvari izpostavili Vodni park, smučarske centre in organizirane športne in rekreacijske dejavnosti. Kot slabost oziroma dopolnilo k turistični ponudbi pa so vsi navedli več zabave in prireditev. Obiskovalce, predvsem enodnevne, motijo visoke cene in obvezno plačilo parkirnine, domačini pa so kot pomanjkljivosti dodali še slabo turistično infrastrukturo, pomanjkanje kolesarskih stez, rekreacije in restavracij z domačo hrano.

Ali turistična ponudba vključuje kakovostne gostinske storitve?

Gostinska ponudba je, tako med zimsko kot med poletno sezono, na dokaj visoki ravni. Tako turisti kot domačini so z gostinsko ponudbo zadovoljni; sama menim, da bi s kakovostno in izvirno gostinsko ponudbo lahko skrajšali čas mrtve sezone in si

pridobili predvsem enodnevne obiskovalce tudi v mesecih, ko v Bohinju sicer ni turistov.

Ali konkurenca na lokalni ravni (Bled, Bovec, Kranjska Gora) vpliva na turistični razvoj Bohinja?

Pri konkurenci se ponovno kaže razlika v mnenju med obiskovalci in domačini. Obiskovalci menijo, da konkurenca ne vpliva na razvoj turizma v Bohinju, saj je Bohinj edinstven. Domačini pa menijo, da konkurenca na lokalnem nivoju vpliva na razvoj, predvsem zaradi prepočasnega odzivanja na novosti in premajhnega vlaganja v sam turizem, tako kot to počno konkurenčna območja.

Kako vpliva TNP na obstoječo turistično ponudbo?

Tudi glede vpliva Triglavskega narodnega parka prihaja do razlik med mnenjem turistov in domačinov. Domačini menijo, da je nadaljnji turistični razvoj omejen predvsem pri novogradnjah in posodabljanju turistične infrastrukture. Nenaklonjenost TNP-ju pa se kaže tudi zaradi prestrogih pravil in omejevanja hrupa (prireditve), saj si domačini brez dodatne ponudbe ne moremo predstavljati Bohinja kot turističnega kraja. Za razliko od domačinov pa obiskovalci menijo, da TNP na turistično ponudbo vpliva vzpodbujajoče ali pa sploh ne vpliva, saj obiskujejo Bohinj predvsem zaradi neokrnjene narave.

Ali bi bilo dobro omejiti promet v okolici Bohinjskega jezera in centralna parkirišča urediti izven TNP-ja?

Glede na to, da domačini menijo, da TNP zavira turistični razvoj, je presenetljivo, da bi večina rada omejila promet v okolici Bohinjskega jezera. S tem se kaže ekološka zavest, ki stremi k ohranjanju naravnega okolja, čistega zraka, vode in tal, torej k skrbi za zdravo okolje. Centralna parkirišča izven TNP-ja in omejitvev prometa bi lahko veliko pripomogli k izboljšanju kakovosti okolja. Ravno tako pa se z omejitvijo prometa v osrčju TNP strinjajo tudi obiskovalci Bohinja, kar kaže tudi na njihovo vedno večjo ekološko ozaveščenost.

Ocena promocije Slovenije in Bohinja!

Mnenja obiskovalcev in domačinov glede promocije Slovenije in Bohinja se dokaj razlikujejo. Domačini so promocijo Slovenije ocenili kot dobro oziroma zadostno, pri promociji Bohinja pa se kaže večja strogost, ki jo ocenjujejo z zadostno oceno. Zanimivo pa je, da so turisti ocenili promocijo Bohinja za boljšo od promocije Slovenije. Obiskovalci so izpostavili tudi promocijske dejavnike, ki bi jim morali nameniti več pozornosti. To so sejmi doma in v tujini, internet in katalogi.

6.4 Predlogi ukrepov in izboljšav

Iz rezultatov obeh anket lahko ugotovim, da je Bohinj do sedaj, upoštevajoč solidne nastanitvene objekte in nezadovoljivo turistično infrastrukturo, še kar uspešno konkuriral drugim turističnim krajem po Sloveniji. Za dolgoročni razvojni načrt pa bodo potrebne korenite spremembe predvsem v turistični infrastrukturi. Potrebno bo dograditi manjkajoče objekte, kot so manjši hoteli, penzion, nakupovalni centri in podobno, prenoviti in povečati žičnice smučarskih centrov, urediti okolje in obnoviti nastanitvene kapacitete. V mislih imam predvsem hotele in depandanse. Obnovitev in izboljšanje obstoječih nastanitvenih kapacitet na višji nivo ter izgradnja novih objektov bodo privedli k višji ravni turistične ponudbe. Ravno tako se kaže problem v komunalni in cestni infrastrukturi, ki ogrožata nadaljnji razvoj. Potrebne bodo tudi novosti v turizmu in sprememba načina mišljenja. Vse turistične strukture bi morale živeti in delovati usklajeno, da bi zadovoljevale potrebe gostov ter izboljšale odnos do gosta.

Turistični razvoj bo moral temeljiti na dolgoročni usmeritvi kakovostne turistične ponudbe, prilagojene posebnemu segmentu turističnega trga, ki ga sestavljajo ekološko ozaveščeni ljudje. Kot so večinoma predlagali domačini, bi moral bohinjski turizem nameniti večji poudarek razvoju kmečkega in ekološko usmerjenega turizma ter razvoju športnega turizma s centrom v Bohinjski Bistrici.

S promocijskimi dejavnostmi se moramo osredotočiti na pridobivanje novih gostov in dnevnih obiskovalcev ter hkrati prispevati k zadovoljstvu rednih enodnevnih in

stalnih obiskovalcev. Promocija bo morala slediti identiteti oziroma pomembnejšim zaščitnim znamkam Bohinja, ki vključujejo velik del TNP-ja, Bohinjsko jezero, Pokljuko, Vogel, Koblo, slapove, korita, tradicijo planšarstva in planinstva ter neokrnjeno naravo, ki naj bi ostala takšna tudi za naše zanamce.

7 ZAKLJUČEK

Glede na trenutno stanje in razvojne možnosti za razvoj turizma v občini Bohinj lahko trdimo, da ima turistična dejavnost vse možnosti za nadaljnji razvoj.

Seveda pa dobri rezultati ne bodo prišli sami od sebe, kot se je to pričakovalo v preteklosti, vsaj takšni ne, ki bi pomenili najboljšo rešitev za kraj. Za najboljše možne rezultate se bo moralo celotno območje bolj potruditi, zlasti vsi tisti subjekti in ljudje, ki predstavljajo nosilce turističnega razvoja kraja. Že povezovanje med javnim in gospodarskim sektorjem in delovanje vseh skupin s področja turizma kot partnerjev bi turizem dvignila na višjo raven. Pri TNP-ju se že kaže prvo ne partnersko delovanje, saj je varovanje naravnih območij sicer res usmerjeno v varovanje, več poudarka pa bi morali nameniti sonaravnemu razvoju kot edini obliki trajnostnega razvoja, ki utrjuje odnos do naravnih in kulturnih vrednot ter bogati življenje v njem živečih ljudi. Potrebno bi bilo tudi zagotoviti večjo povezanost turistične ponudbe, tako da bi Bohinj predstavljali kot veliko turistično podjetje z učinkovito in profesionalno turistično ponudbo. Za to pa bi potrebovali usposobljene kadre, ki bi razvijali in ustvarjali turizem. Vzdušje ljudi mora biti naravnano tako, da ne le živijo od turizma, ampak tudi za turizem. Cilj je dosežen, ko se gost vrne.

Urejeno in čisto okolje je med temeljnimi pogoji za kakovosten in donosen turizem, kakršnega si želimo. Nujen je tehten preudarek o vsakem posegu v prostor. Komunalno infrastrukturo je potrebno izboljšati do najvišje kakovostne ravni, saj naše okolje ne prenese nadaljnjega večanja množičnega turizma. Turisti zahtevajo ohranjeno, nedotaknjeno in na nevsiljiv način predstavljeno lepoto narave, rekreacijo in zabavo, torej vsebinsko raznovrstno razvedrilo.

Razvoj turizma bi moral temeljiti na športno – rekreacijskemu turizmu. To velja predvsem za Bohinjsko Bistrico, ki leži na obrobju TNP-ja. Razvojne smernice bi morale temeljiti na smernicah Rogle in Kranjske Gore in razvijati Bohinjsko Bistrico v športno – rekreacijski center. Mirnejša možnost z neokrnjeno naravo v osrčju TNP-ja bi

bila okolica Bohinjskega jezera. Vasice v okolici pa bi kot del turistične ponudbe izpostavile kmečki turizem. Prav tu pa se pojavlja problem obstoječe turistične infrastrukture. Potrebno bi bilo povzdigniti stavbe na višjo raven in dograditi manjkajočo infrastrukturo tako, da bi bila primerna za razvijanje nosilnih programov. Občina s svojimi finančnimi sredstvi očitno ne more zagotoviti novih naložb v bohinjski turizem, zato bi morali iskati nove investitorje, ki bi omogočili nadaljnji razvoj. Nekaj možnosti se ponuja že s kreditiranjem Evropske Unije za razvoj turizma.

S premišljenimi naložbami v prenavo, razvoj in obnovitev turističnih produktov, z dolgoročnim načrtovanjem in vzklajenim delovanjem vseh turističnih dejavnikov lahko v Bohinju pričakujemo ugodne rezultate, ki bodo smiselni, dolgoročno trdni in dobičkonosni.

8 LITERATURA

- Barbič, Ana. 2003. V slovenskih Alpah od mladosti do starosti. *V slovenski alpski svet in alpska konvencija*, ur. Avguštin Lah, 90- 95. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Berce- Bratko, Branka. 1998. Varovanje kulturne dediščine. *V narava in okolje*, ur. Avguštin Lah, 69- 71. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Bizjak, Janez. 2001. Izkušnje Triglavskega narodnega parka. *V turizem in okolje*, ur. Avguštin Lah, 60- 64. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Brekič, Jovo. 1997. Promocija turizma. *V management v turizmu*, ur. Jože Florjančič, Jože Jesenko, 183- 234. Kranj: Moderna organizacija.
- Devetak, Gabrijel. 1997. Marketing v turizmu. *V management v turizmu*, ur. Jože Florjančič, Jože Jesenko, 29- 62. Kranj: Moderna organizacija.
- Jeršič, Matjaž. 2001. Okoljski vidiki planiranja rekreacije. *V turizem in okolje*, ur. Avguštin Lah, 41- 49. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Krišelj, Milan. 1998. Gorenjski turizem. *V management v turizmu 2*, ur. Jože Florjančič, Jože Jesenko, Margareta Benčič, 276- 295. Kranj: Moderna organizacija.
- Langus, Klemen, Miran Trontelj, Tomaž Budkovič, Jože Mihelič, Ivan Veber, Mija Ogrin, Ivo Cundrič, Urška Dolinšek, Dušan Blažin, Mišo Serajnik. 2002. *Skripta za izobraževanje lokalnih turističnih vodnikov*. Interno gradivo, LTO Bohinj.
- Lobnik, Franc. 2001. Zakaj je čas za premislek o turizmu in okolju? *V turizem in okolje*, ur. Avguštin Lah, 5- 8. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Lokalna turistična organizacija, letna poročila in poslovni dokumenti.
- Mahnič, Joža, Matjaž Glavan. 1995. *V svetu rože mogote*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Marušič, Ivan. 2001. Turistični in rekreacijski objekti v krajini. *V turizem in okolje*, ur. Avguštin Lah, 50- 54. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Mihalič, Tanja. 2001. Turizem kot dejavnik sonaravnega razvoja. *V turizem in okolje*, ur. Avguštin Lah, 29- 34. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Ministrstvo za okolje in prostor, uprava RS za varstvo narave. 1999. *Nacionalni program varstva okolja*. Uradni list RS, št. 83/99.

Plut, Dušan. 2004. *Zeleni planet? Prebivalstvo, energija in okolje v 21. stoletju*. Ljubljana: Didakta.

Zbornik referentov 28. zborovanja slovenskih zgodovinarjev. Bled, 26. – 28. 9. 1996.

Razvoj turizma v Sloveniji. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

Zbornik Triglavskega narodnega parka. Bled, december 2001. Dvajset let pozneje 1981 – 2001. Bled: Javni zavod Triglavski narodni park. (Svet za varstvo okolja Republike Slovenije 2001).

Wilfing, Harald. 1993. *Ekologija*. Prev. France Vrbinc. Ljubljana: Mohorjeva založba.

PRILOGE

V prilogah dodajam:

Priloga 1 Anketni vprašalnik, namenjen obiskovalcem Bohinja

Priloga 2 Anketni vprašalnik, namenjen prebivalcem Bohinja

